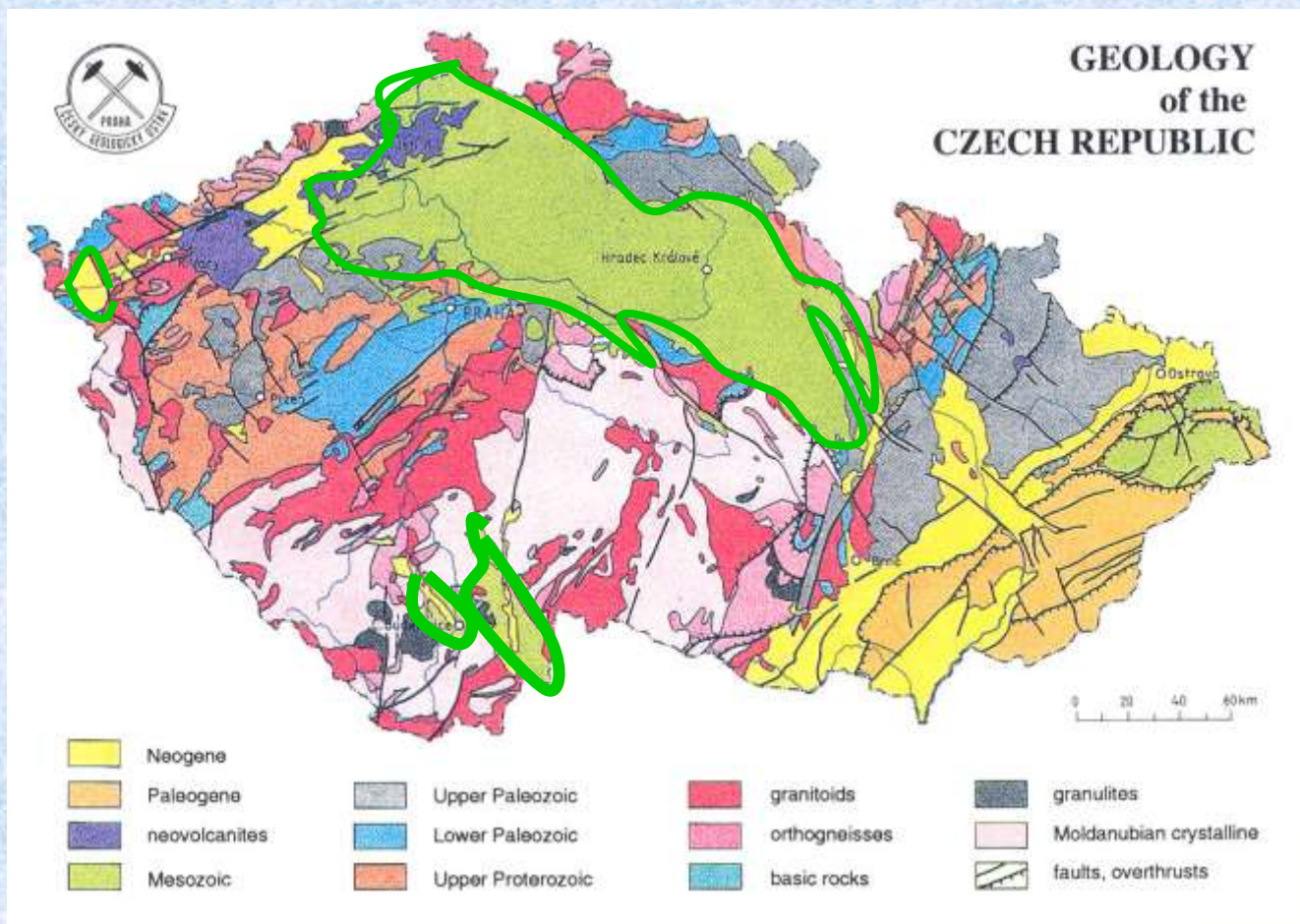

Regionální hydrogeologie

V ČR rozeznáváme čtyři druhy prostředí na které jsou vázány zásoby podzemní vody:

- 1) Hydrogeologické pánve
- 2) Kvarterní říční náplavy
- 3) Prostředí hydrogeologického masivu + flyš
- 4) Kras

Hydrogeologická pánev

Pro hydrogeologické pánve je typické:

1) Vyskytují se zde horniny s průlinovou propustností

-na rozdíl od hydrogeologického masivu má primární porozita vliv na proudění vody a zásobnost, proudění je často vázáno zejména na puklinovou propustnost (průliny spíše pojmají vodu)

-laterální propustnost obvykle výrazně převyšuje vertikální propustnost

2) Vyskytují se zde vrstevné kolektory

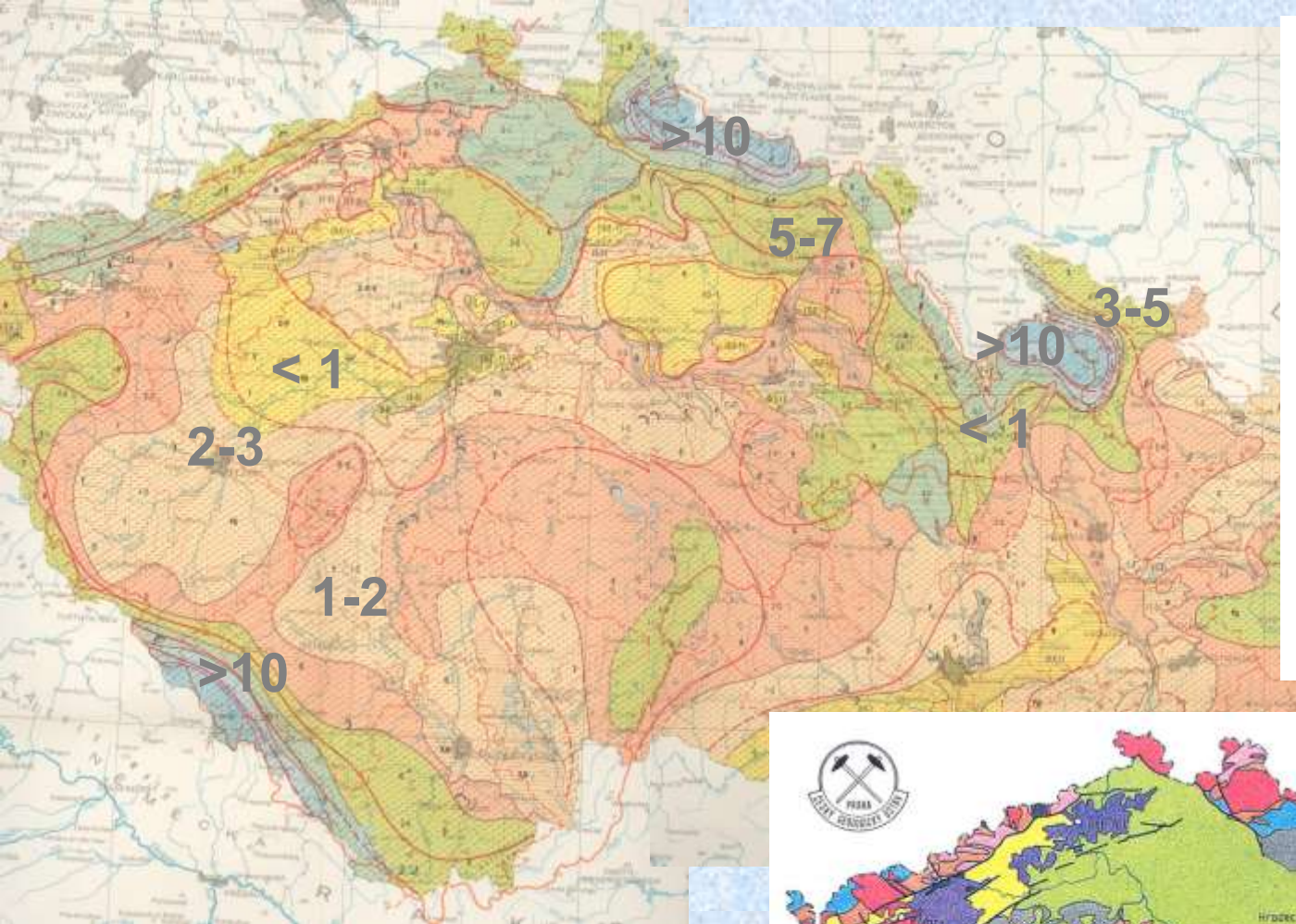
(často několik různých kolektorů nad sebou oddělených izolátory)

3) Značný vliv litologie na propustnost

Kolektory obvykle tvoří hrubozrnné členy (pískovce, slepence), izolátory jemnozrnné (prachovce, jílovce, slínovce)

4) Proudění podzemní vody nerespektuje povrchovou topografii

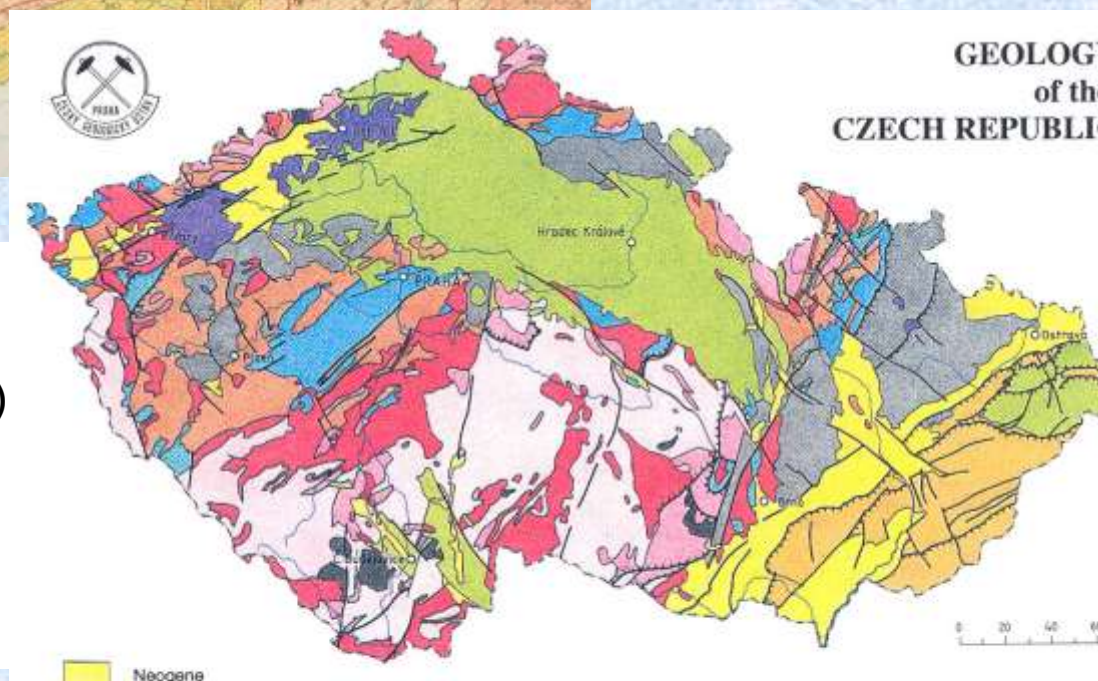
Rozvodnice v hladině vody často mají jiný průběh, než rozvodnice povrchových toků

Naopak v krystaliniku mají často vrty nízké vydatnosti, díky nízké transmisivitě, takže nelze zdroje efektivně využít (bylo by třeba příliš mnoho vrtů)

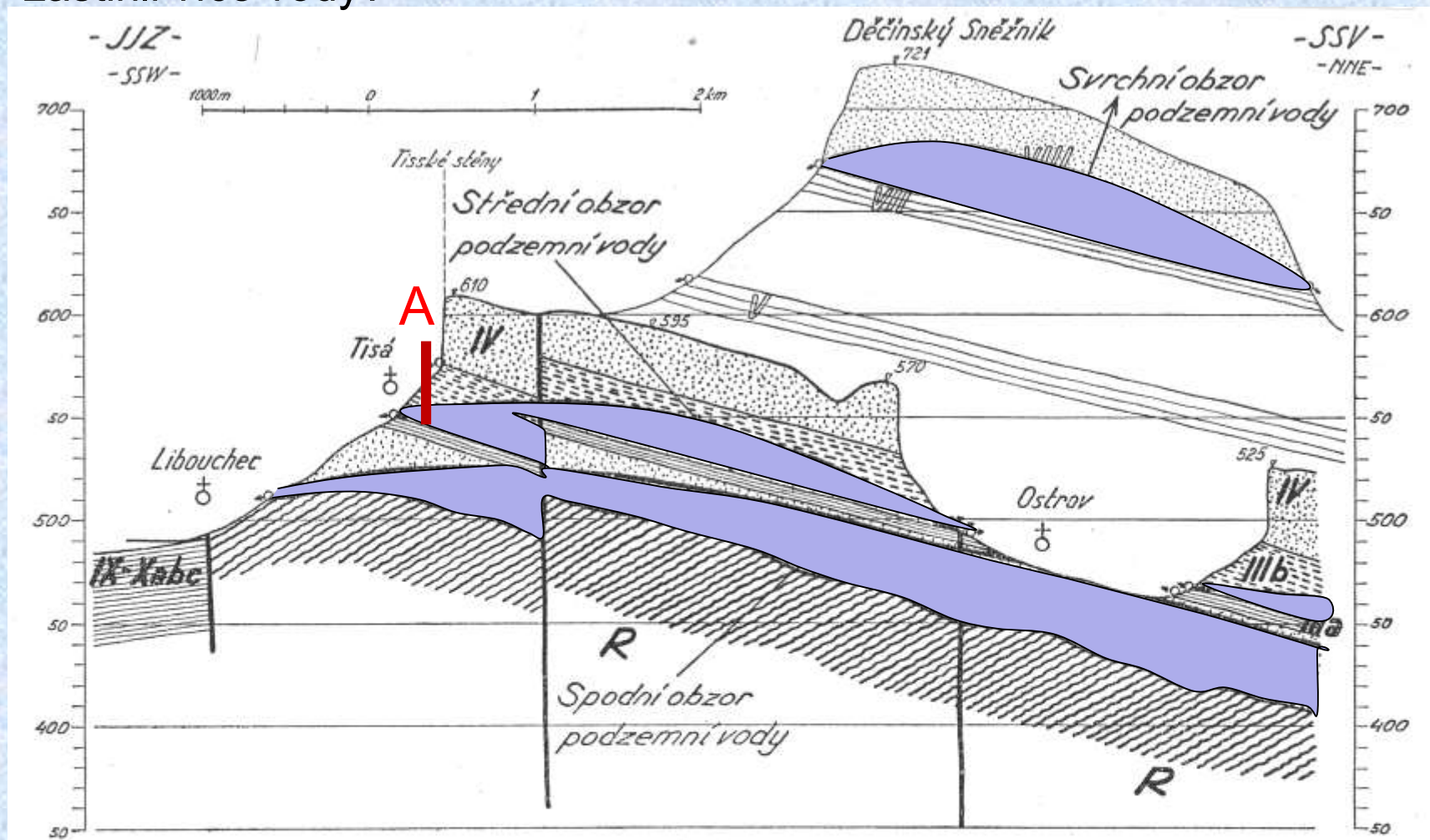
Pánevní struktury jsou žlutě a zeleně

V ČR jsou pánevní výplně obvykle situovány v nížinách, proto mají nízké přírodní zdroje (nízký podzemní odtok). Jediný vrt tak může v některých případech stačit k čerpání vody z celé pánve (např. východočeské křídové synklinály).

V hydrogeologických pánvích se často vyskytuje několik kolektorů nad sebou. Kolektory obvykle tvoří hrubozrnné členy (pískovce, slepence), izolátory jemnozrnné (prachovce, jílovce, slínovce)

Co se stane pokud budeme vrtat na místě A do vyšší hloubky abychom zastihli více vody?

Obr. 5. Geologický profil napříč Vysočiny Děčínského Sněžníku (dle linie v mapě na obr. 4).

Jediný vrt ve velmi propustném prostředí může ovlivnit hladinu na i desítky km daleko

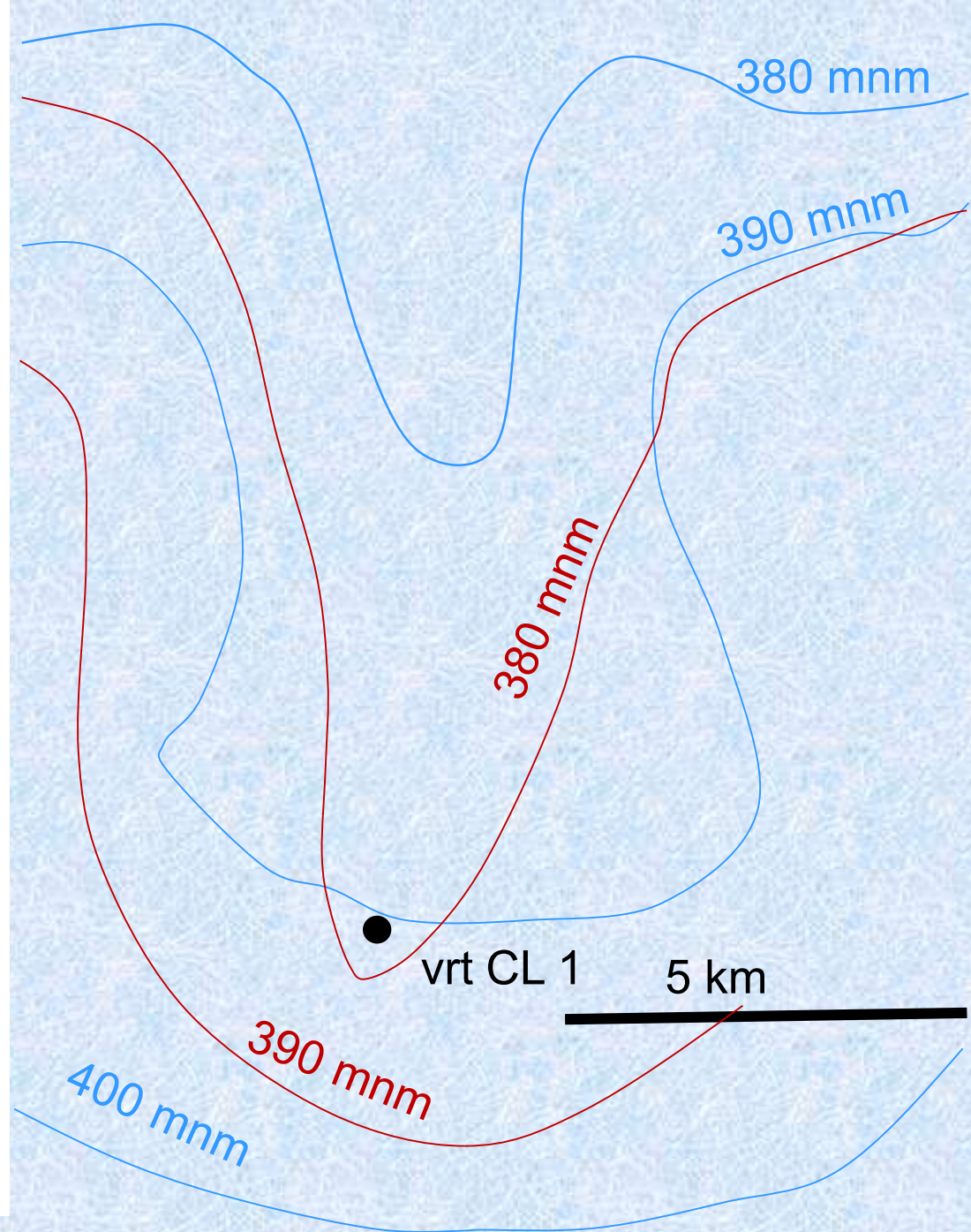
Vrt CL1 v Čisté u Litomyšle
-vrt s jednou z nejvyšších propustností v České křídě

-během 50 dní odpouštěno z artézského kolektoru 55 až 210 l/s z vrtu

⇒ ovlivnění plochy 200 km² v kolektoru B

-plnění kolektoru B na původní úroveň trvalo 1 rok

⇒ pomocí jediného vrtu by bylo možné snížit hladinu v 1/2 plochy této části sedimentární pánve

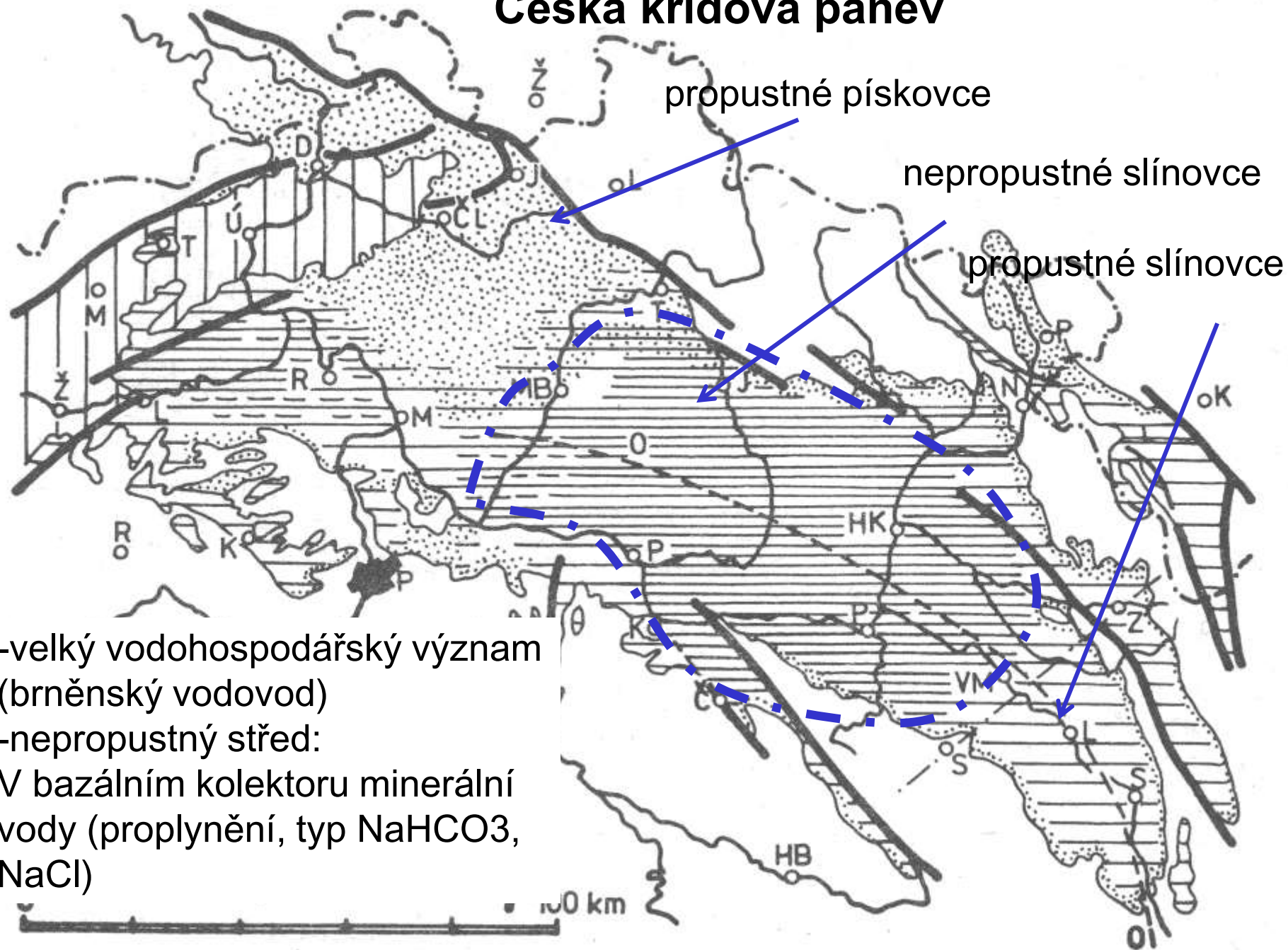

Česká křídové pánev

- nejrozsáhlejší sedimentární pánví v platformním pokryvu v ČR
- rozsáhlé prostory pro akumulaci a oběh vod
- využívána k velkým odběrům již před druhou světovou válkou (brněnský vodovod)
- velké zdroje vody na sz. (např Mělník, Slaný, Kladno, část Prahy-Káraný) a jv. (např Brno), sv. (Hradec Králové)

Česká křídová pánev

propustné pískovce

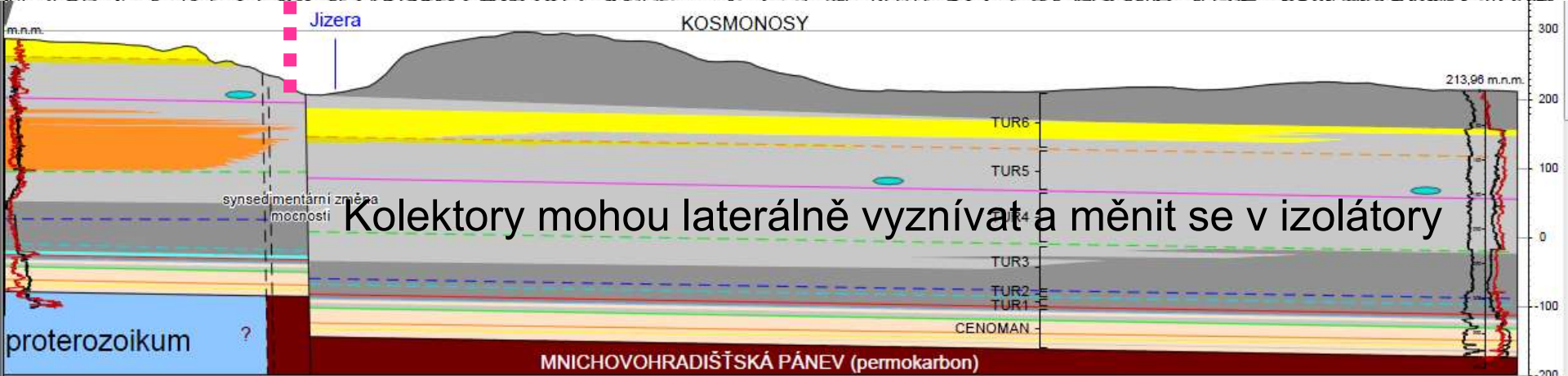
nepropustné slínovce

propustné slínovce

- velký vodohospodářský význam (brněnský vodovod)
- nepropustný střed:
V bazálním kolektoru minerální vody (proplynění, typ NaHCO_3 , NaCl)

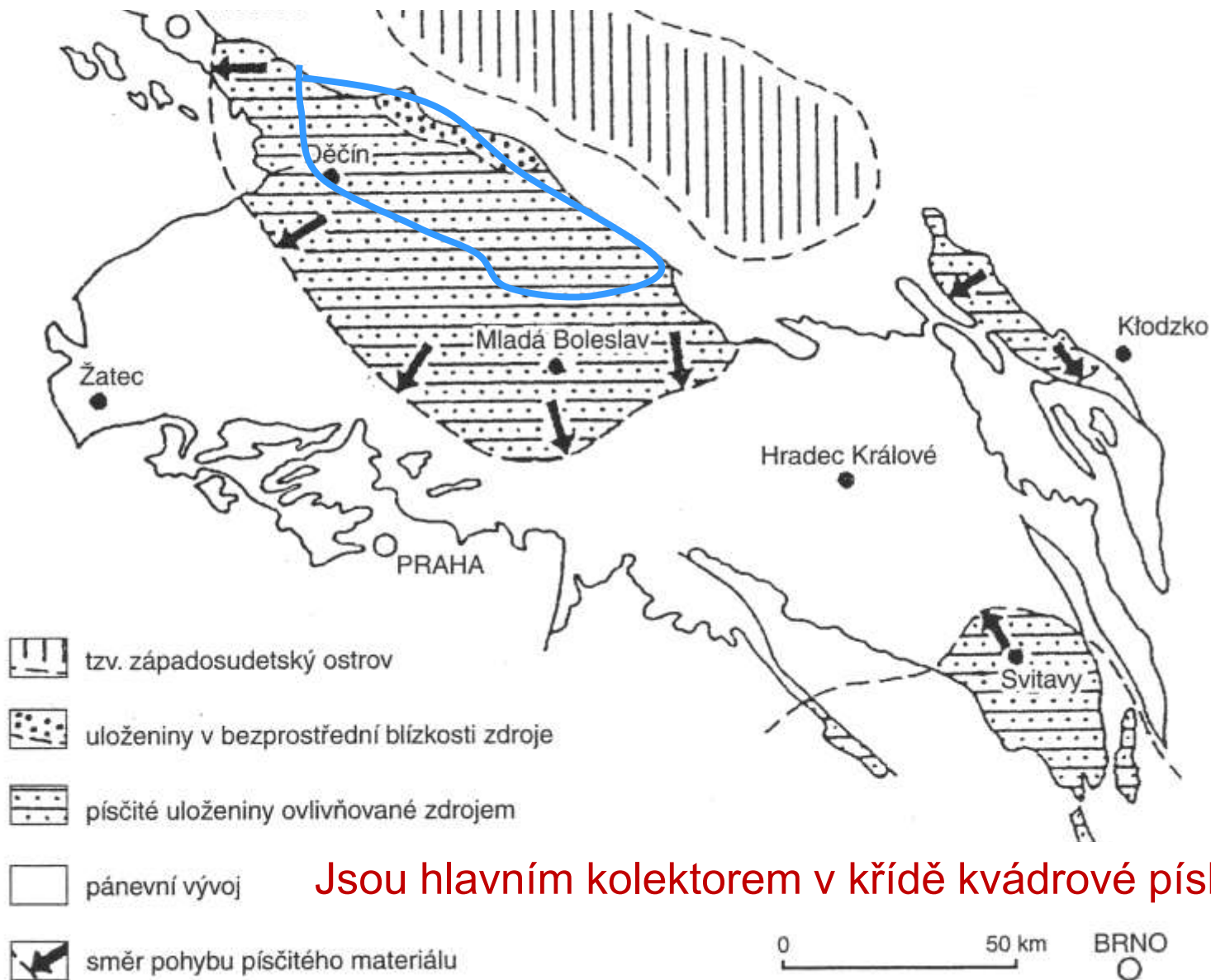
100 km

Propustnost prostředí je zřetelná i na
hustotě říční sítě
Kde je větší propustnost?

Horniny a vznikající porozita tam co jsou jen kvádrové pískovce (např. pískovce Českého ráje, Českosaské Švýcarsko)
 Tj. facie kvádrových pískovců

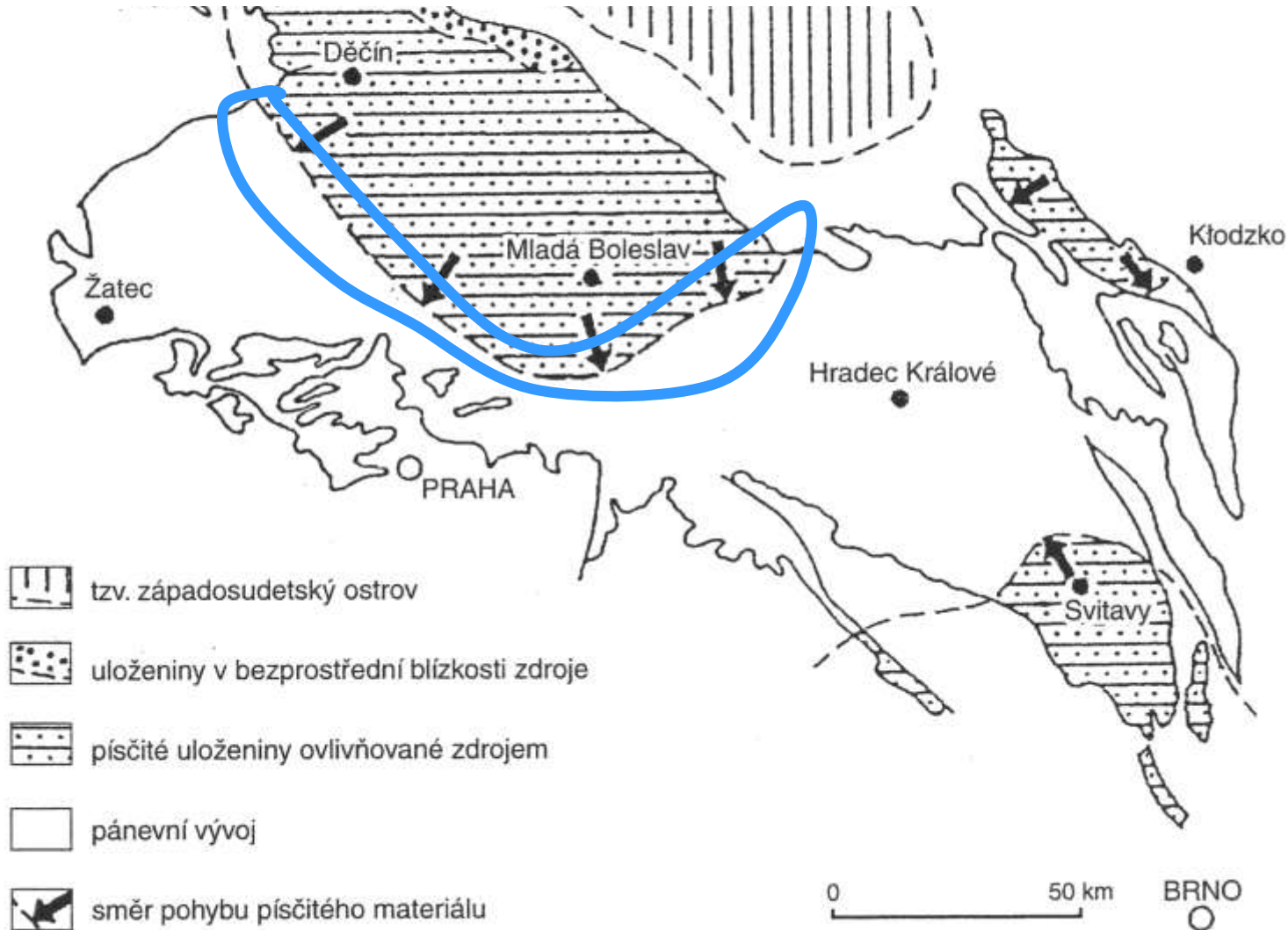
Jsou hlavním kolektorem v křídě kvádrové pískovce?

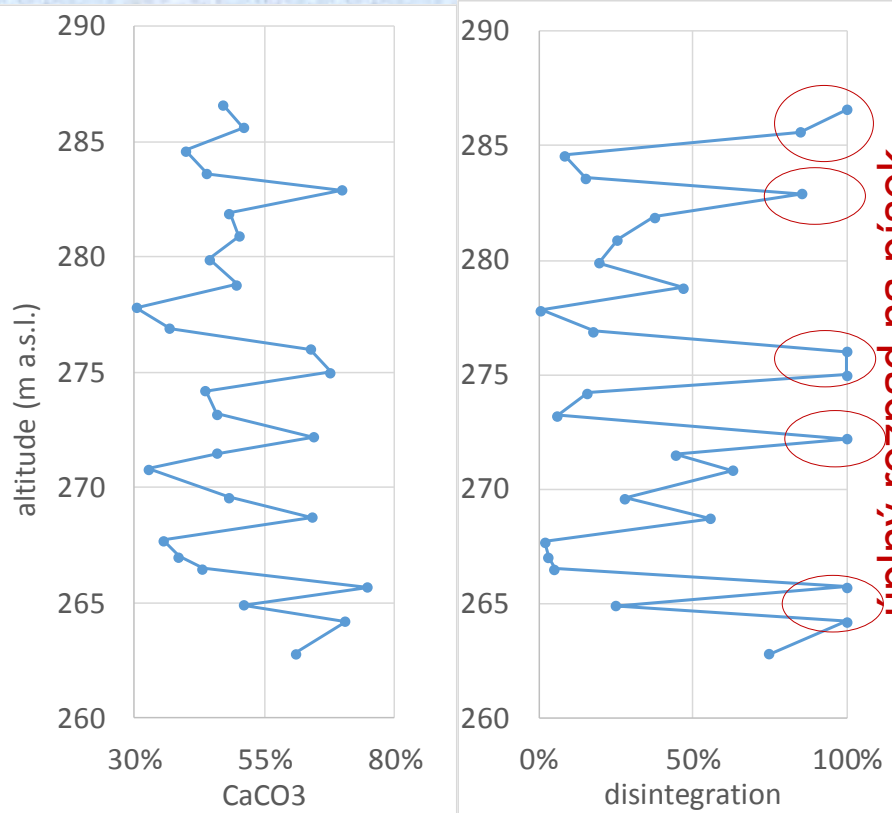
kvádrové pískovce
-voda proudí podél vertikálních
puklinových zón

Horniny a vznikající porozita tam kde klasické kvádry již nejsou a nahradily je jemnozrnné silně vápenité pískovce a místy až písčité vápence

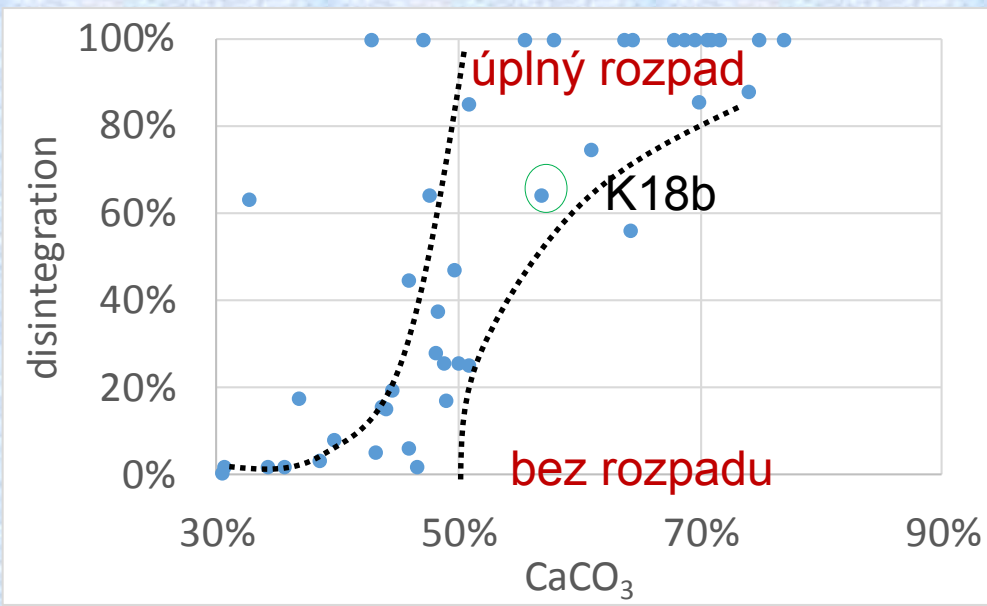
Tj. přechodní facie-distálnější část

Po vyloužení vápnitého tmelu z odebraných vzorků:

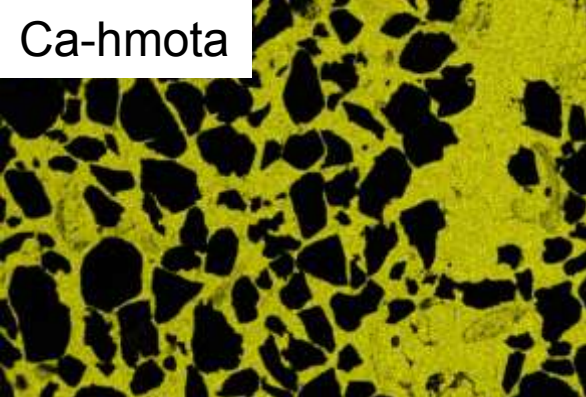
- 30% vzorků se rozpadá úplně nebo z většiny na sypký písek
- při obsahu CaCO₃ ≥ 50% se vzorky z většiny či úplně rozpadají
- při obsahu CaCO₃ < 35% k rozpadu téměř nedochází
- kombinace puklinové porozity a krasovění

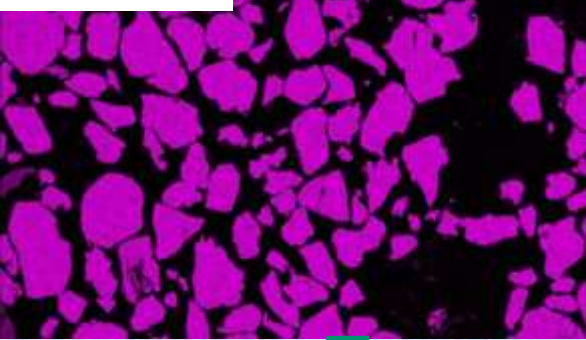
K13 původní stav

6/30/2015 HV mag 11 WD spot HFW det 500 µm
12:06:41 PM 20.00 kV 150 x 10.0 mm 5.0 1.99 mm PMD 13B O bse

Ca-hmota

Si-hmota

37% CaCO₃
úplný rozpad

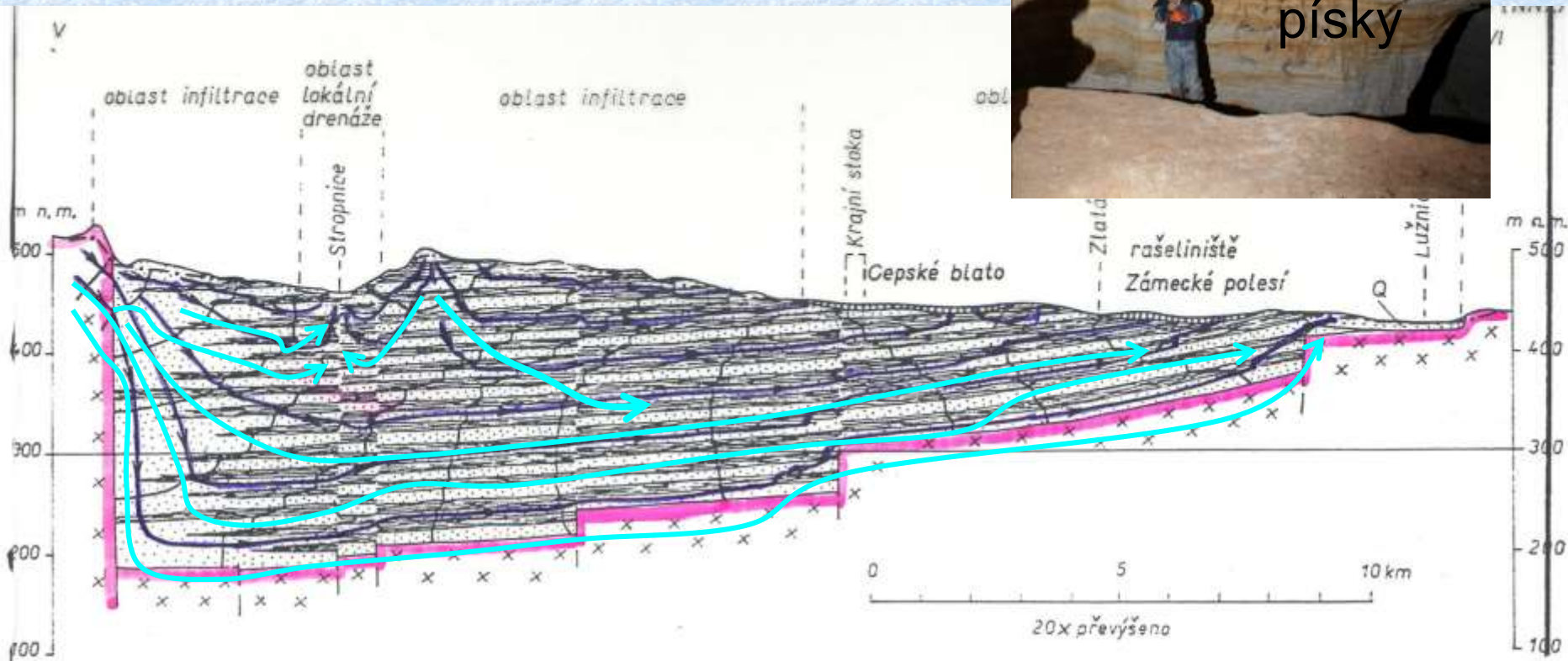
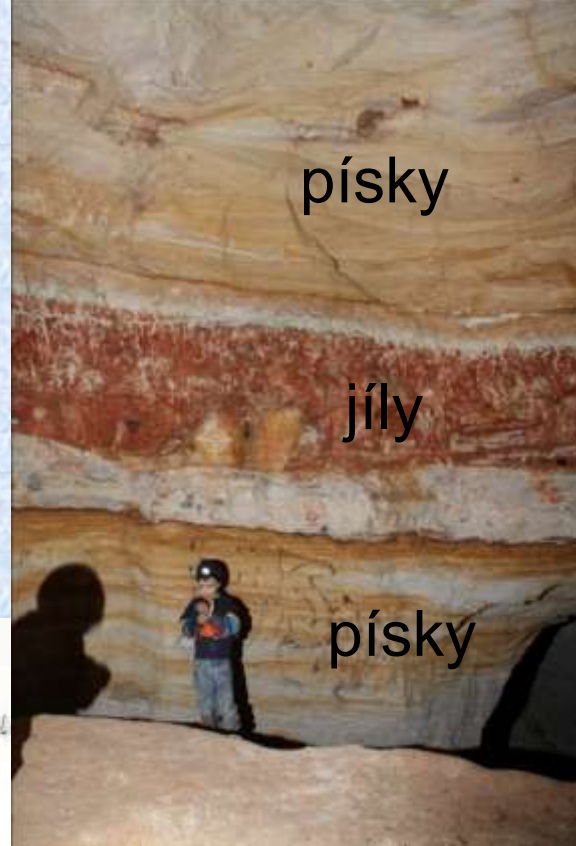
66-77% CaCO₃
úplný rozpad

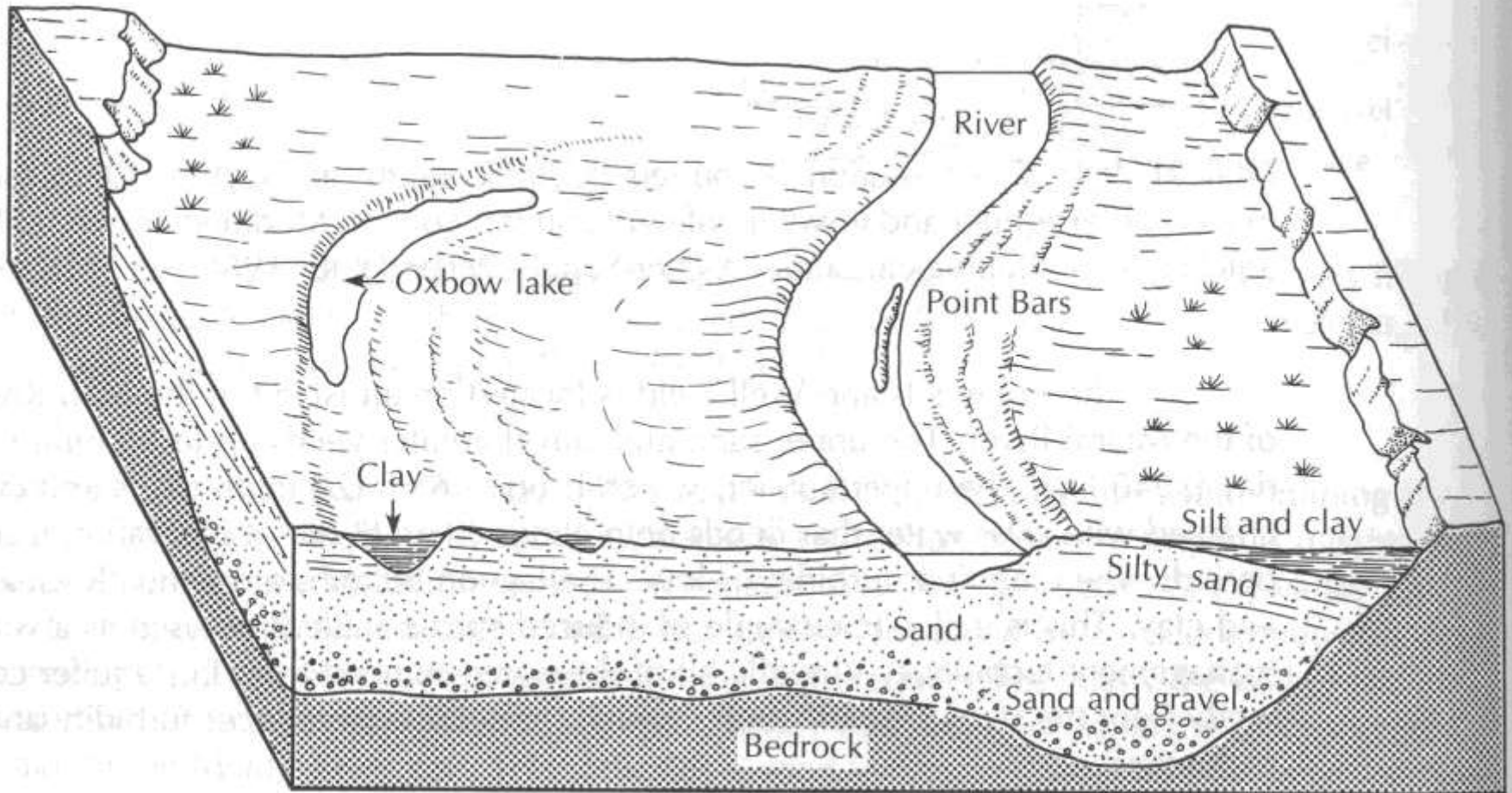
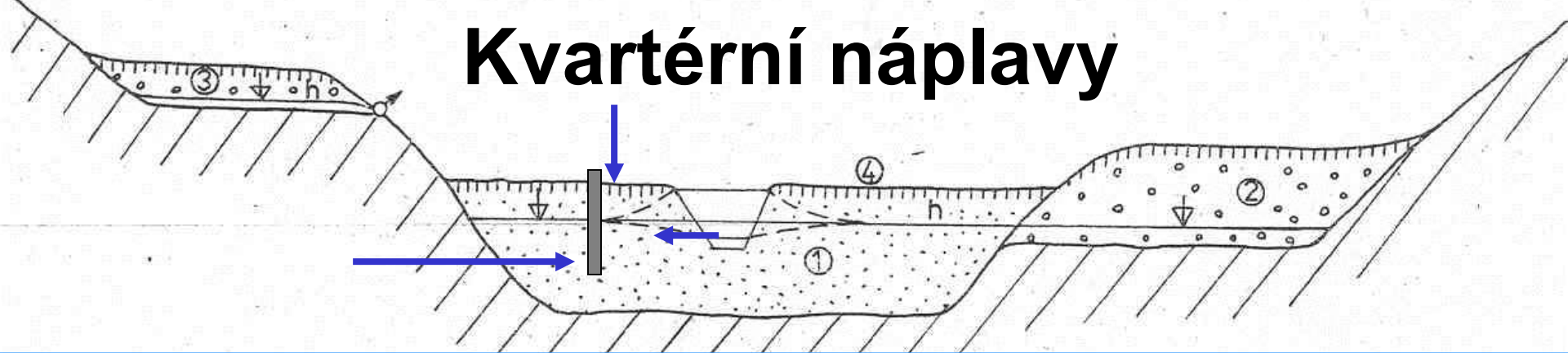

Budějovická a třeboňská pánev

- křídové stáří
- pravidelné střídání až 40 kolektorů a izolátorů
- infiltrace v oblasti pánví (na řadě míst hydraulická výška klesá s hloubkou)
- význam má i infiltrace z okolního krystalinika

Kvartérní náplavy

Hydrogeologický masiv (prostředí hard rocks)

-hlubinné vyvřeliny, metamorfity, silně cementované horniny
(Proterozoikum, Paleozoikum Barrandienu, spodnokarbonské droby na Moravě)

Hydrogeologický masiv vykazuje tyto základní vlastnosti (Krásný, 1996a):

1) **Nevyskytují se zde horniny s průlinovou propustností**

-průliny pokud v materiálu byly jsou vyplněny cementací

2) **Nevyskytují se zde vrstevné kolektory (rys naopak typický pro hydrogeologické pánve)**

-je zde zóna vyšší propustnosti u povrchu do hloubky propustnost drasticky klesá

3) **Litologie nehraje významnou roli**

např. břidlice a cementované pískovce v Barandienu mají stejnou propustnost

4) **Proudění podzemní vody kopíruje povrch terénu**

5) **Typická je vertikální zónálnost, vyskytují se tři zóny, typické velmi odlišným typem prostředí**

Výrazný úbytek propustnosti s hloubkou

V krystaliniku lze vymežit tři zóny ve vertikálním směru (odshora dolů):

1) Zóna zvětralin (svrchní)

- tvořena rozvolněnými úlomky hornin, eluviem a kvartérodními uloženinami, mocnost metry až první desítky m
- nejnižší heterogenita ze všech zón
- obvykle nad hladinou podzemní vody

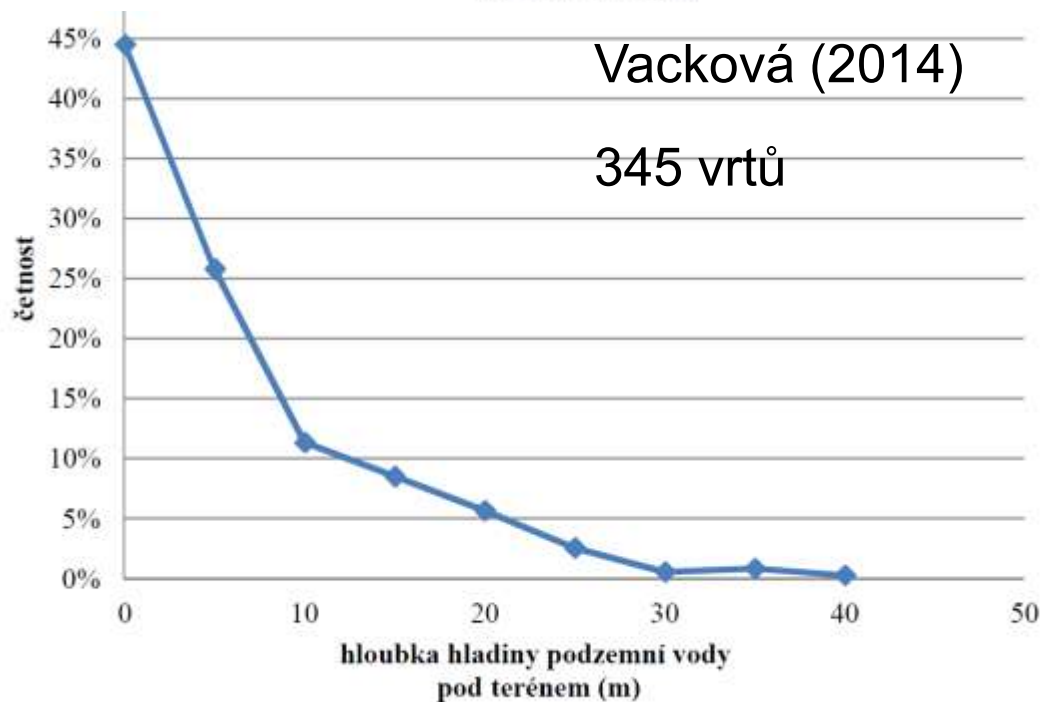
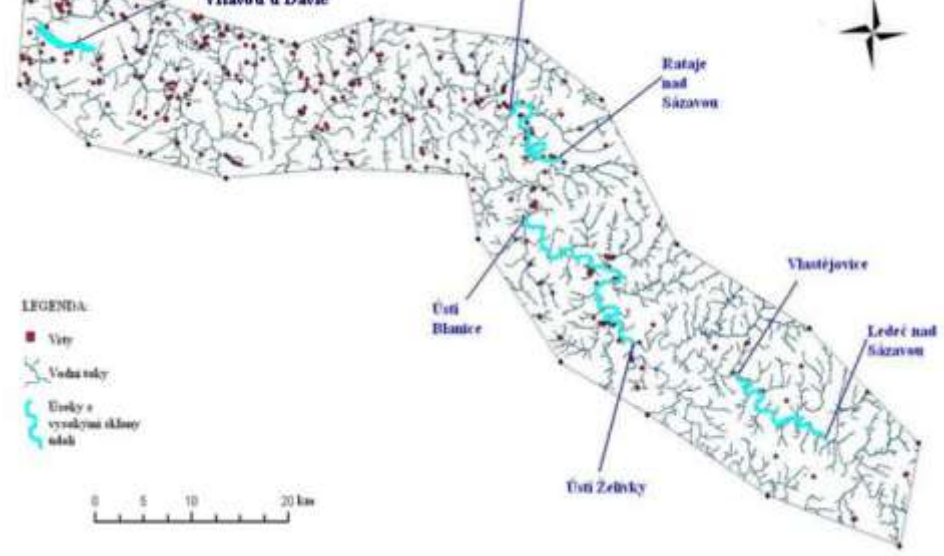
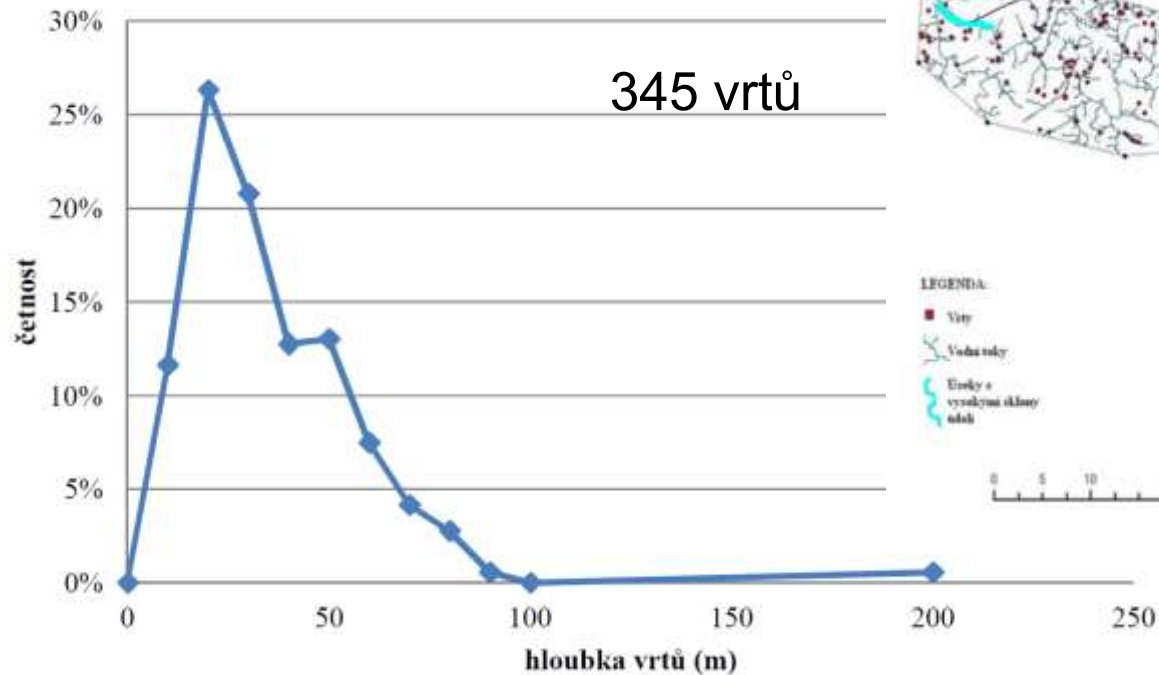
2) Zóna připovrchového rozpuštění (střední)

- relativně hustá síť puklin
- významná pro proudění podzemní vody
- mocnost desítky metrů

3) Zóna masivní horniny (spodní)

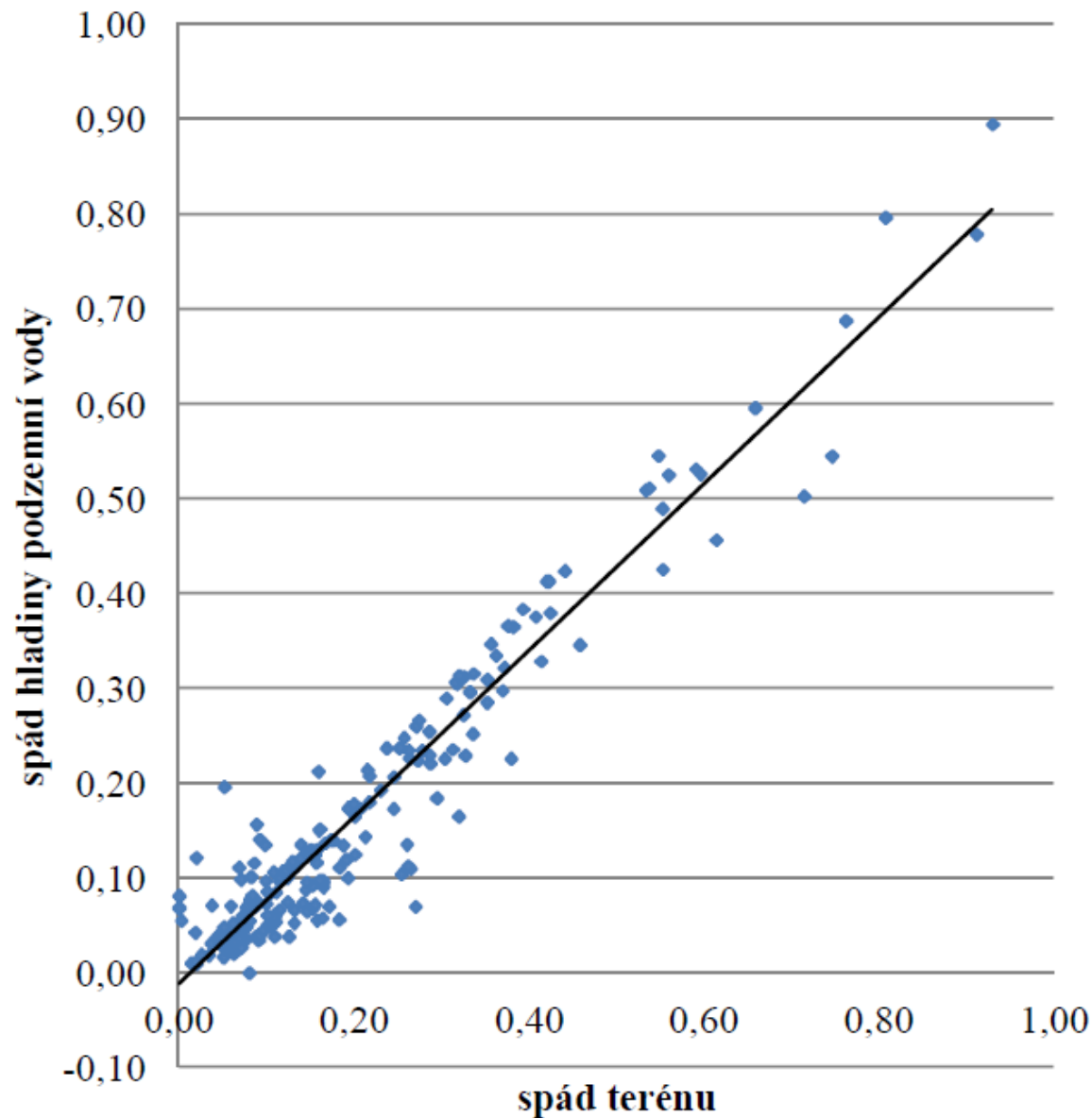
- pukliny vzácné (hluboký oběh – termální vody)

-studium hloubky hladiny, spádu hladiny v krystaliniku okolí Sázavy

-hladina do 20 m pod terénem, jen málo % vrtů mezi 25-35 m (Vacková 2014)

◆ Spád terénu Ts a spád hladiny podzemní vody Hs (n = 218)

— Lineární (Spád terénu Ts a spád hladiny podzemní vody Hs (n = 218))

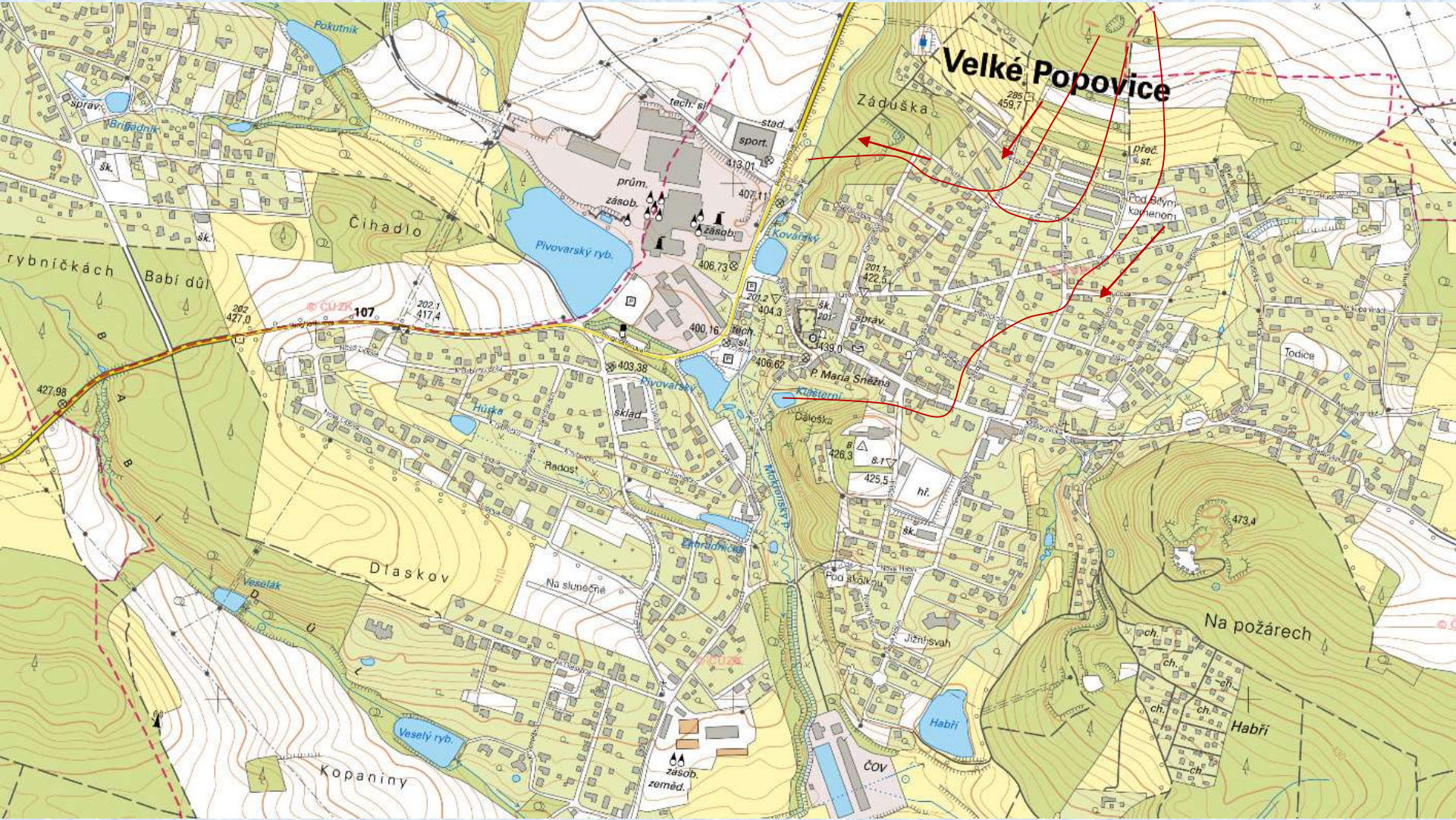
$$y = 0,8788x - 0,0119$$

$$R^2 = 0,9284$$

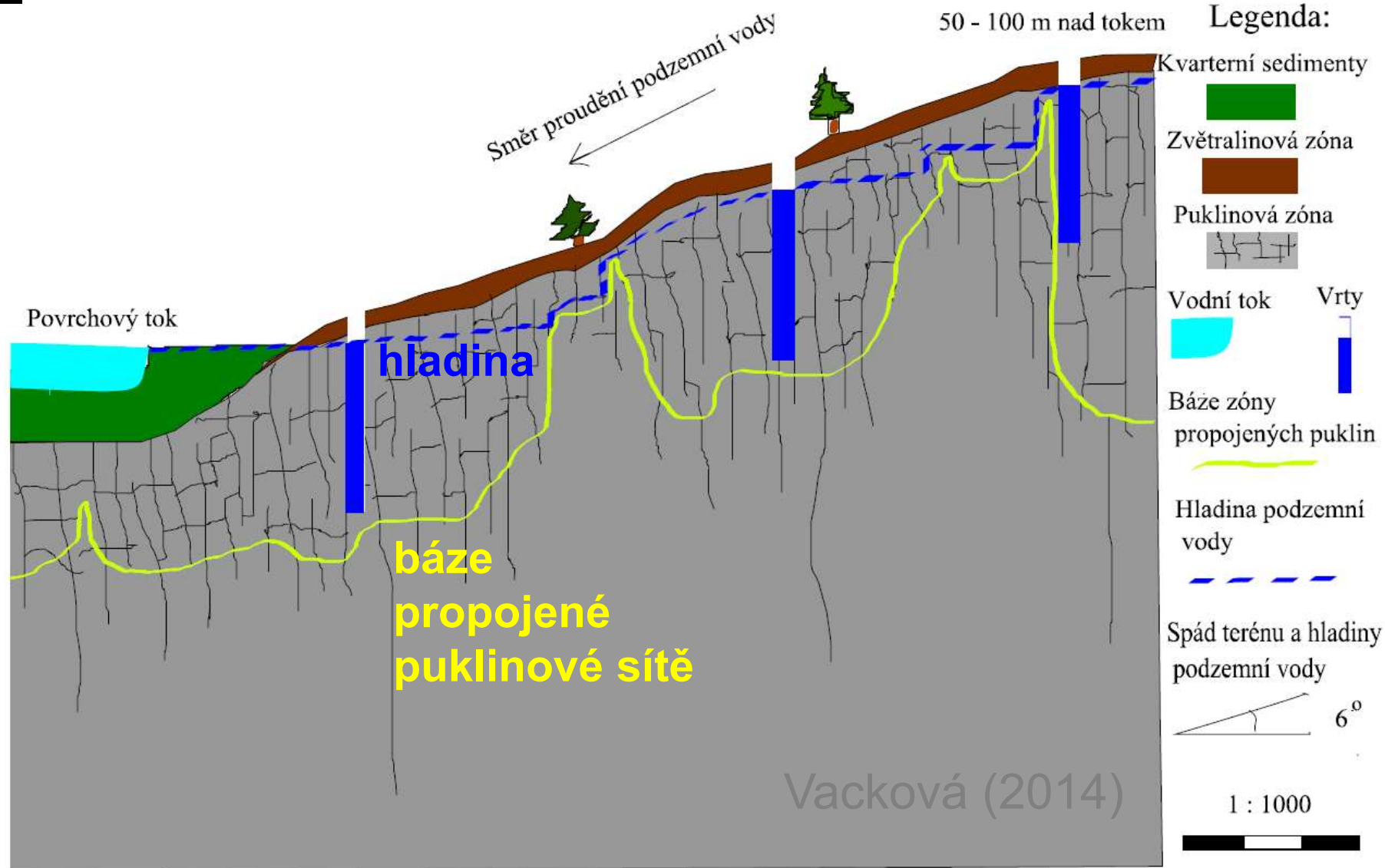
Vacková (2014)

-střední spád terénu je 7,5° a střední spád hladiny je 6,5°
-nejstrmější zaznamenané spády hladiny 27-39°

Směr proudění podzemní vody lze poměrně dobře odhadnout z topografické mapy

KONCEPTUÁLNÍ MODEL

Obr. 9.1. Konceptuální model proudění podzemní vody v prostředí hydrogeologického masivu na strmých svazích v okolí řeky Sázavy.

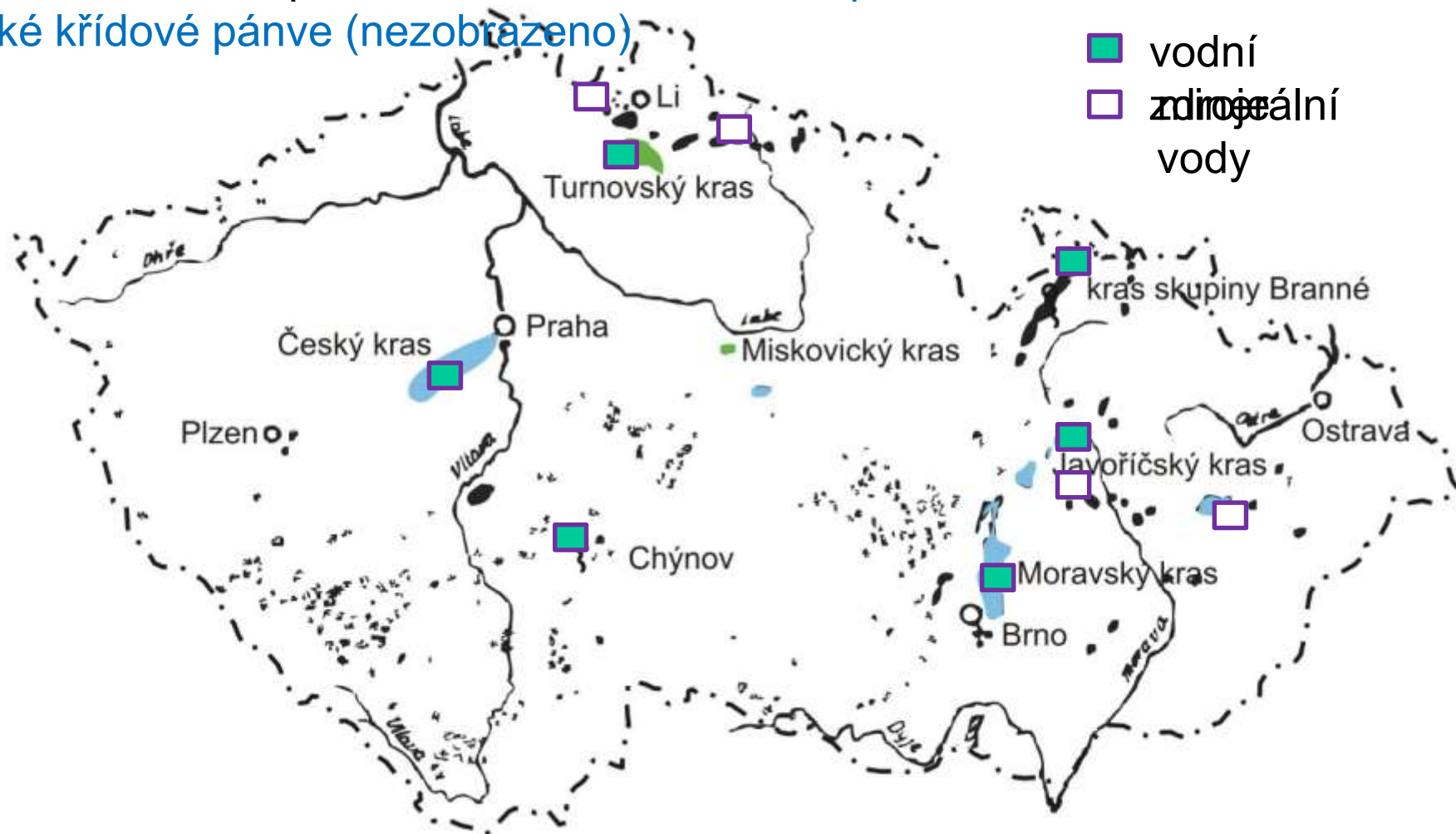

Krasové oblasti v ČR

-černě metamorfované karbonáty (stovky malých čoček, kontinuálnější pruhy ve skupině Branné)

-modře paleozoické vápence (výchozy)

-zeleně křídové vápence a klastokras, ale kras přítomen i ve velká části české křídové pánve (nezobrazeno)

vnější atmosféra

parciální tlak
CO₂ = 0,04%

půda

parciální tlak
CO₂ = 0,5%
(10x)

epikras

parciální tlak
CO₂ = 4%
(100x)

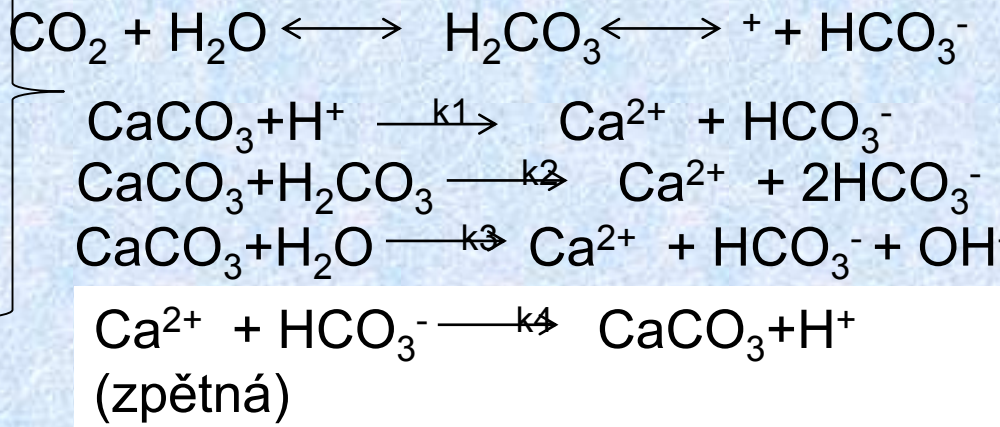
jeskyně/pramen

parciální tlak
CO₂ = 0,04%

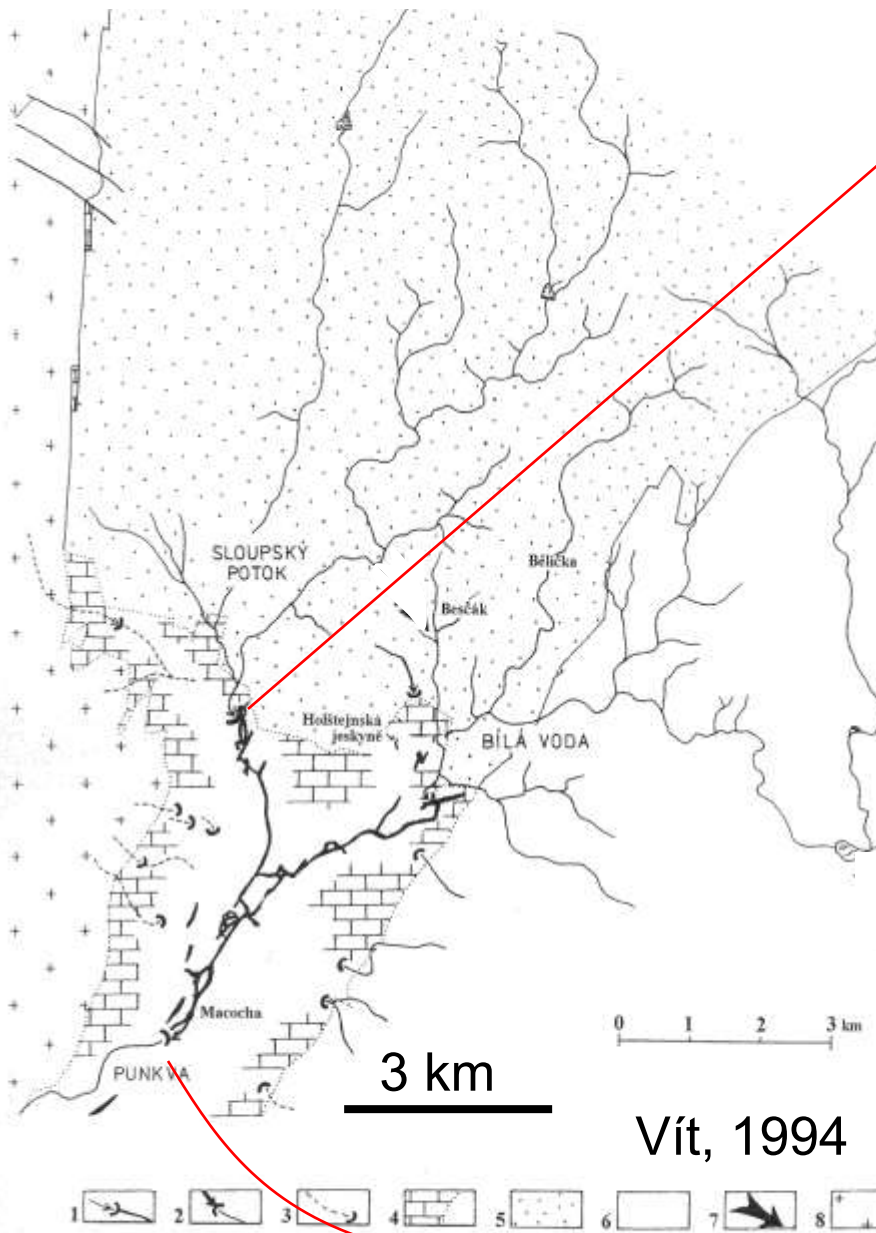
Rozpouštění a srážení kalcitu

-v půdě a epikrasu vysoký obsah CO₂ z rozkladu organické hmoty
-CO₂ se rozpouští ve vodě, intenzivní rozpouštění kalcitu (vápence), reakce:

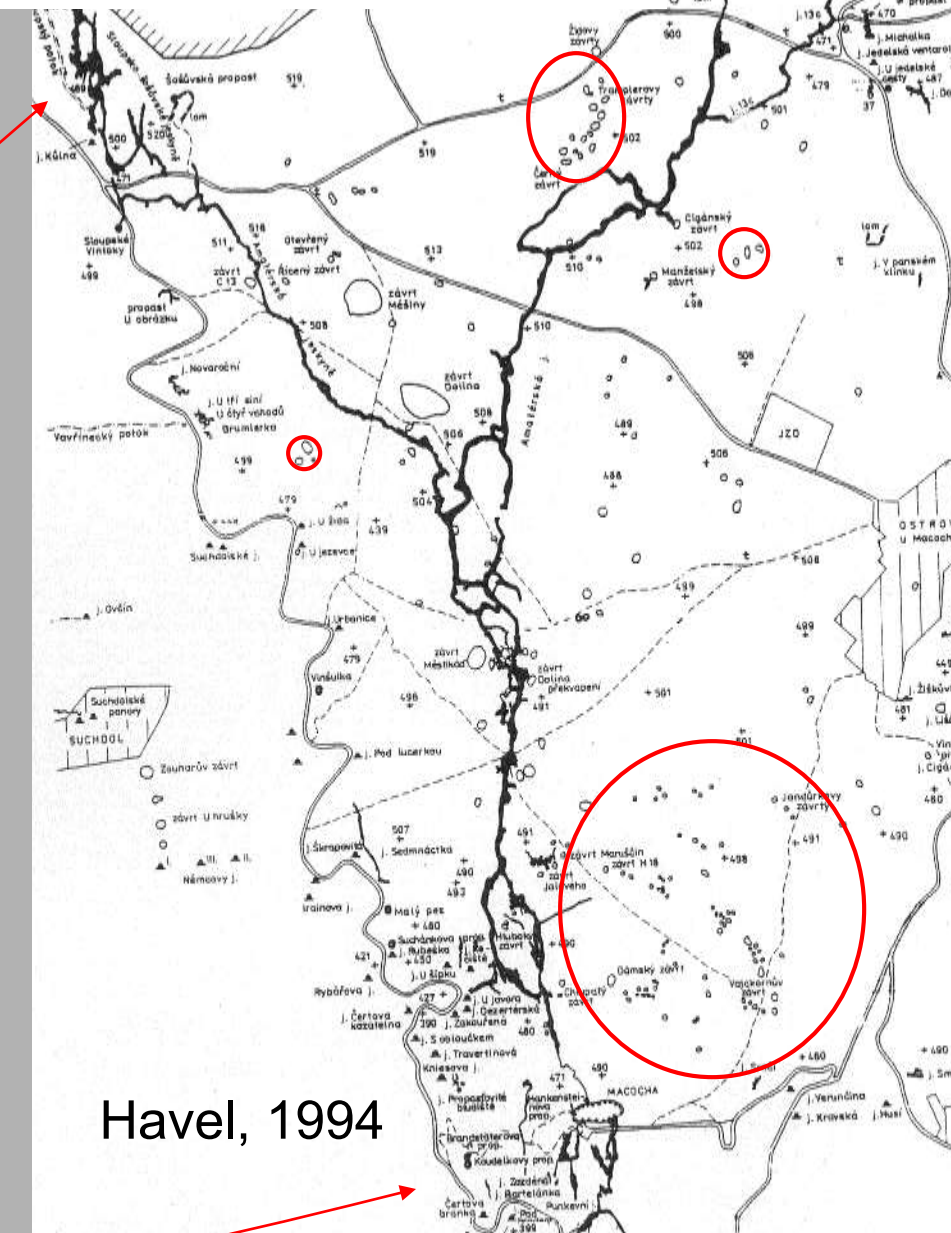

-jeskyně mají koncentrace CO₂ obvykle podobné jako v atmosféře,
-CO₂ uniká z roztoku, kalcit se sráží v krápnících;
-stejný proces i v pramenech (pěnovce)

MK, rozsáhlá povodí ponorných toků.....a stovky závrťů

Vít, 1994

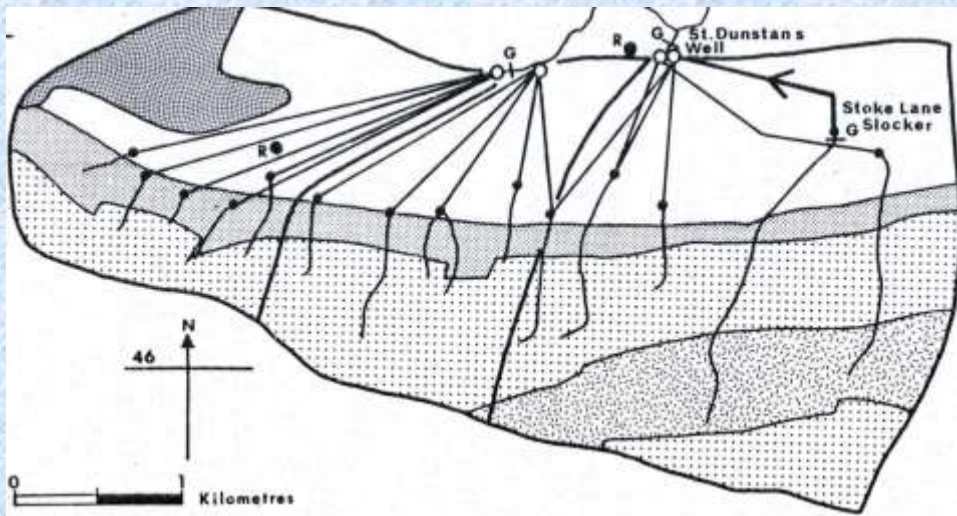

Havel, 1994

Obr. 5: Schematická geologická situace v povodích hlavních záplavnic Punkvy

- 1-ponory, 2-vývěry, 3-občasné toky, 4-geologická hranice vápenců, 5-průvlnostné souvrství, 6-rozstávké souvrství, 7-původní odvodňování, 8-brněnský masív

Proudění vody v regionálním měřítku Mendipský kras (Velká Británie)

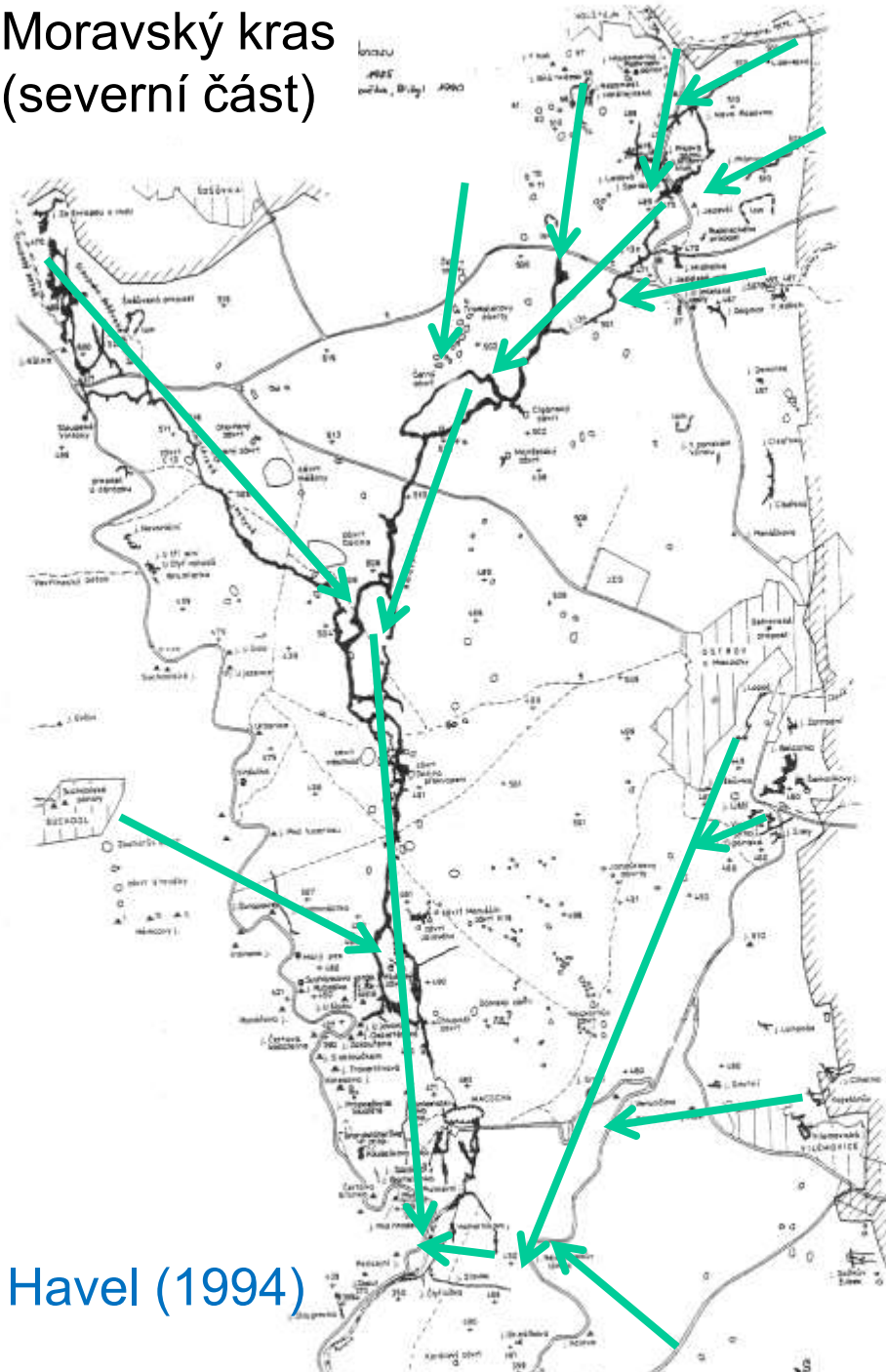

Atkinson et al. (1973)

-dendritický vzor (vody z mnoha
ponorů směřují do jediného pramene)

-prameny mají jasně definovaná
povodí,

Moravský kras (severní část)

Havel (1994)

Foto: Zatloukal, 1996

↑ Největší ponor v ČR
S hltností až 20 m³/s (Bílá voda)

Krasový kanál Amatérské jeskyně
transport hrubozrnných štěrků

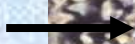
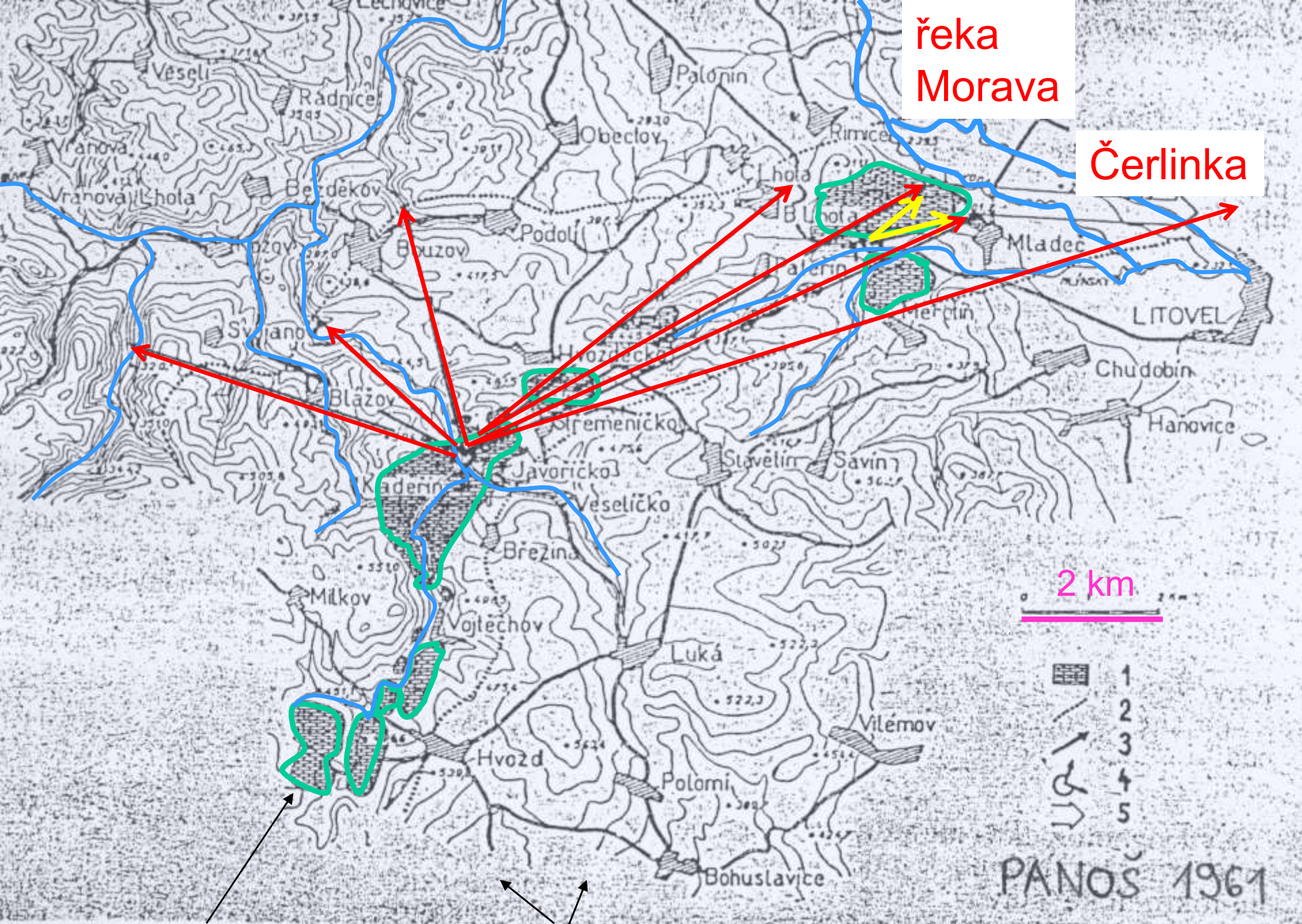

Foto: Audy, 2000

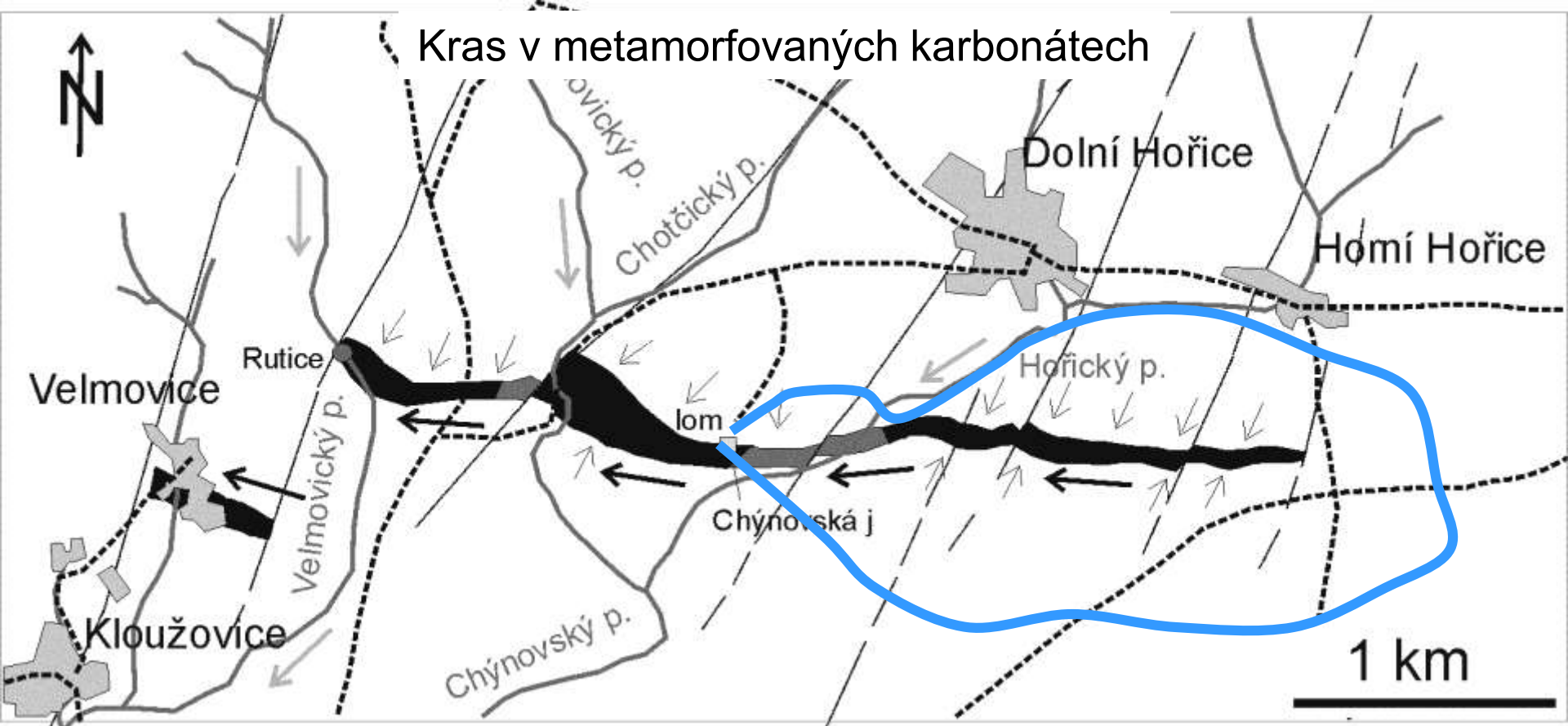

vápence

břidlice (nekrasové nadloží)

Javoříčský kras

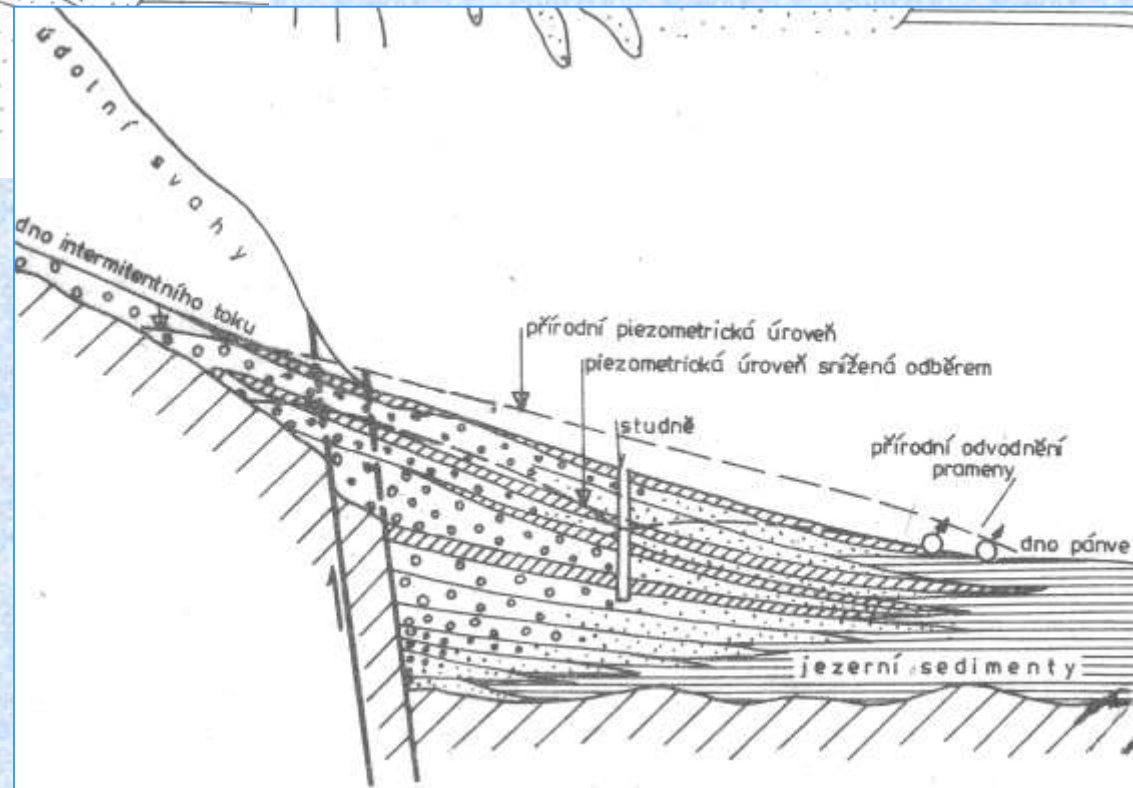
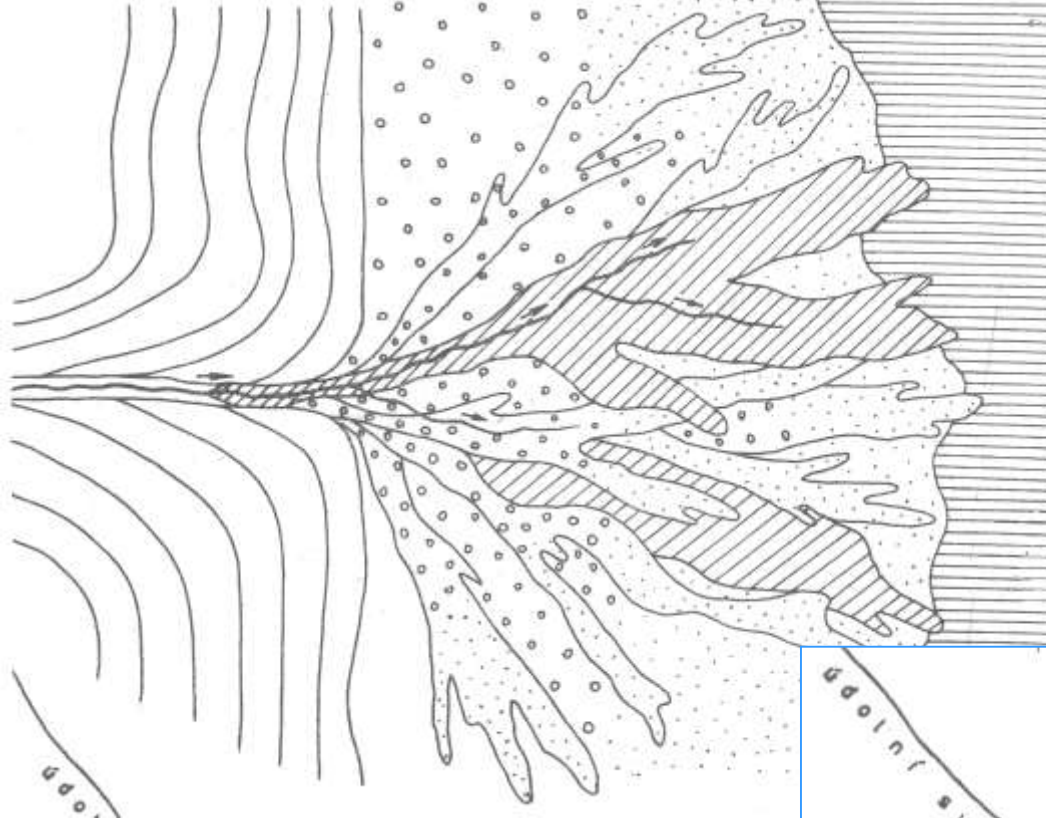
Kras v metamorfovaných karbonátech

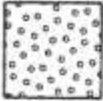

Chýnovský kras (Táborsko)

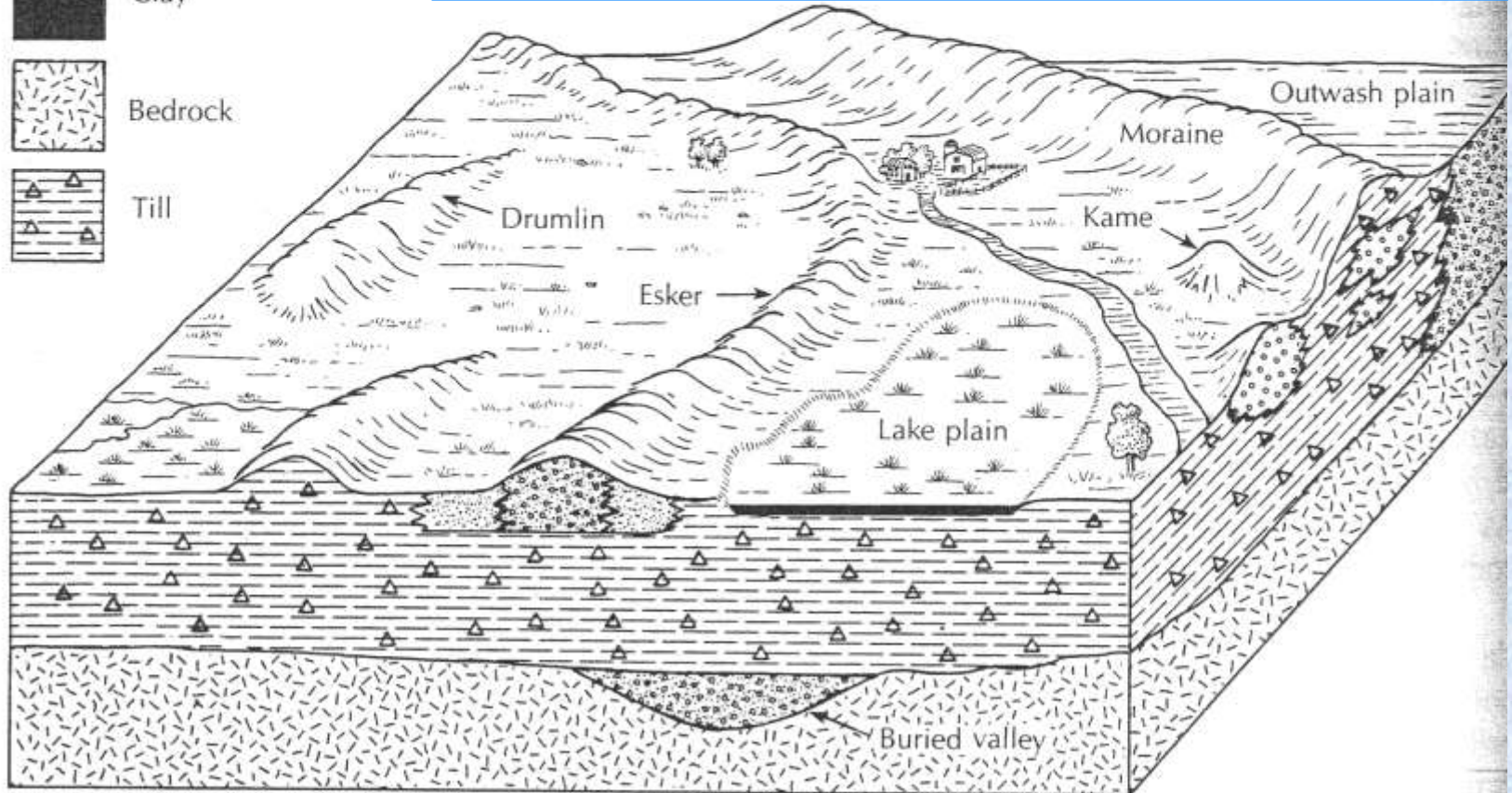
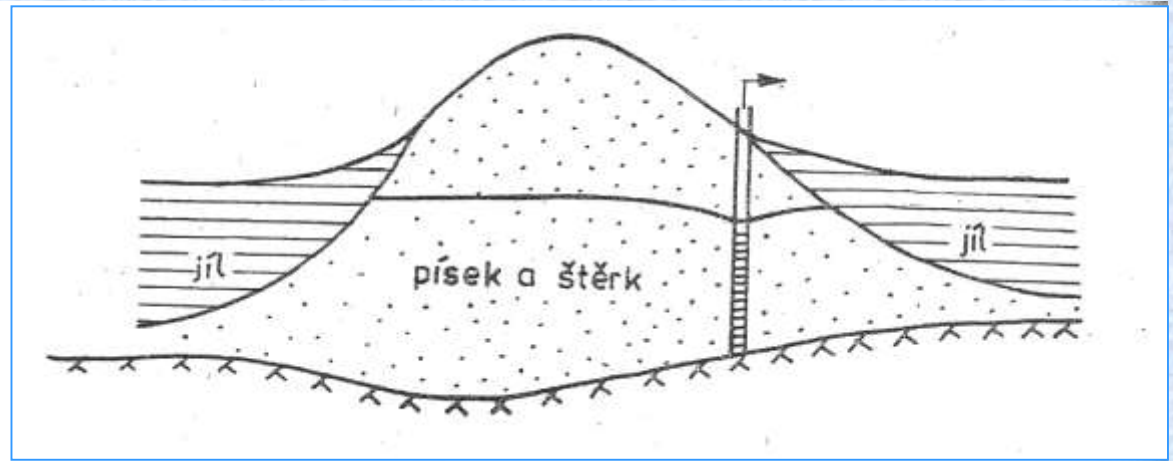
- přes 90% vody se infiltruje na rulovém okolí, jen 5-10% na vápencích
- karbonátový pruh funguje jako drén (typické pro krystalické vápence v ČR i zahraničí)
- relativně významné zdroje vody (Chýnov, Bližná, Vápenná...)

Aluviální vějíře, velký význam v aridních oblastech, z hor do nich na jaře vtéká voda, značná akumulace

Eskery, význam v oblastech kde byly kontinentální ledovce

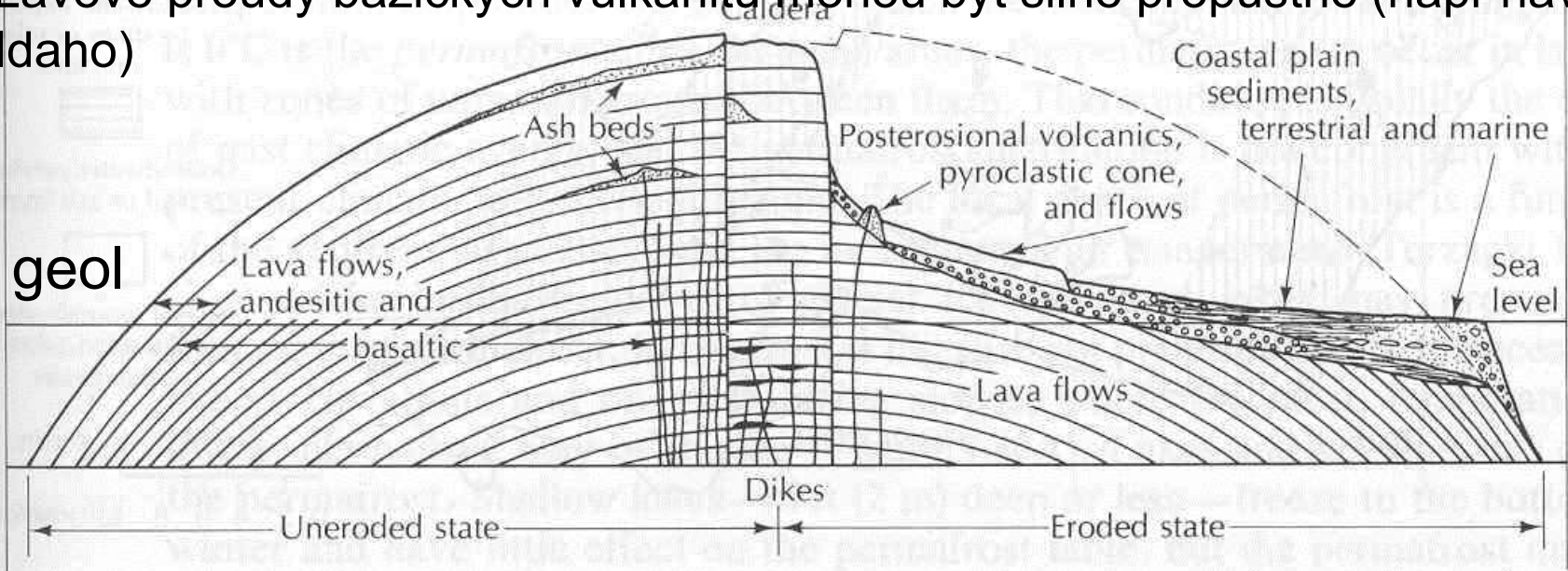
- Sand and gravel
- Gravel
- Sand
- Clay
- Bedrock
- Till

Lávové proudy bazických vulkanitů mohou být silně propustné (např havai, Idaho)

geol

HG

